

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Παιχνίδια Παιδιών

ΤΜΗΜΑ
ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΠΡΟΛΗΨΗΣ

**Εκπαιδευτικό Υλικό για την Πρόληψη της Χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών για το
Δημοτικό Σχολείο**

ΑΘΗΝΑ 2000

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ
(ΟΚΑΝΑ)

ΒΙΒΛΙΟΦΗΚΗ

Αρ. εισ. Β

ΚΑΤΕΧΩΡΗΘΗ

40090 33

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ

Εκπαιδευτικό Υλικό για την Πρόληψη της Χρήσης
Εξαρτησιογόνων Ουσιών
για το Δημοτικό Σχολείο

Τίτλος Πρωτοτύπου: "Jeu(x) d' enfant(s) "

Εκδόθηκε από: ISPA/SFA Institut Suisse de prophylaxie de l' alcoolisme. Lausanne – Suisse

© Copyright, 1988

Τίτλος Ελληνικής Έκδοσης: «Παιχνίδια παιδιών»

Μετάφραση από τα Γαλλικά: Λουκία Χανά

Επιμέλεια μετάφρασης και έκδοσης: Μίλτος Παυλής

Φιλολογική Επιμέλεια: Μερóπη Κουρτίδου

Γραμματειακή υποστήριξη: Μαρία Αβτζόγλου, Αφροδίτη Κώτη

Εκδόσεις: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής

Βασ. Σοφίας 72-74, Αθήνα, Τ.Κ. 11528

Διάθεση υλικού: Κέντρο Εκπαίδευσης για την Πρόληψη της Χρήσης Ναρκωτικών και την Προαγωγή της Υγείας, Παπαδιαμαντοπούλου 4, Αθήνα, Τ.Κ. 11528.

© Copyright για την Ελληνική Έκδοση: ΕΠΙΨΥ-ΟΚΑΝΑ, 2000

ISBN 960-86251-7-3

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ¹**

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ**

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ**

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 2000

1

Το Κέντρο Εκπαίδευσης για την Πρόληψη της Χρήσης Ναρκωτικών και την Προαγωγή της Υγείας λειτουργεί ως πρόγραμμα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής (Ε.Π.Ι.Ψ.Υ.) και δημιουργήθηκε με τη συνεργασία και τη χρηματοδότηση του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.)

Πίνακας Περιεχομένων

	Σελ.
Πρόλογος στην Ελληνική έκδοση	9
Εισαγωγή	11

Μέρος Πρώτο

Διαπροσωπική σύγκρουση	15
-------------------------------	----

Το σπίτι των ονείρων μου	16
--------------------------	----

Συναισθηματική σύγκρουση	23
---------------------------------	----

Οι φόβοι	24
----------	----

Σύγκρουση αντιλήψεων	32
-----------------------------	----

Υπάρχει πάνω στο τραπέζι	33
--------------------------	----

Φύλλα εργασίας για να φωτοτυπηθούν	42
------------------------------------	----

Μέρος Δεύτερο

Διαπροσωπική σύγκρουση	55
-------------------------------	----

Γράμματα για να σχηματίζουμε λέξεις	56
-------------------------------------	----

Συναισθηματική σύγκρουση	60
---------------------------------	----

Σπίτι - έκπληξη	61
-----------------	----

Σύγκρουση αντιλήψεων	65
-----------------------------	----

Αναζητώντας τη Δανάη	66
----------------------	----

Φύλλα εργασίας για να φωτοτυπηθούν	71
------------------------------------	----

Πρόλογος στην Ελληνική έκδοση

Η επιστημονική ομάδα του «Κέντρου Εκπαίδευσης για την Πρόληψη της Χρήσης Ναρκωτικών και την Προαγωγή της Υγείας», στην προσπάθειά να συμβάλει στην πρόληψη του φαινομένου της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, επέλεξε να μεταφράσει και να προτείνει στην ελληνική σχολική κοινότητα – και ειδικότερα στο δημοτικό σχολείο – ένα εκπαιδευτικό υλικό αγωγής υγείας, το «Παιχνίδια παιδιών». Εκτιμούμε ότι το υλικό αυτό θα αποτελέσει ένα χρήσιμο παιδαγωγικό εργαλείο για την ουσιαστικότερη επικοινωνία μεταξύ δασκάλων και μαθητών. Ενισχύοντας τον παιδαγωγικό ρόλο του δασκάλου, διευκολύνει την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη και τη μαθησιακή προσαρμογή των παιδιών με έναν τρόπο ευχάριστο και ψυχαγωγικό.

Οι μέχρι τώρα έρευνες, τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλες χώρες, έδειξαν ότι άτομα απ' όλες τις κοινωνικοπολιτισμικές ομάδες και από μικρές ηλικίες μπορεί να είναι ευάλωτα στην πειραματική χρήση ή την κατάχρηση ουσιοεξαρτησιογόνων ουσιών. Το φαινόμενο της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών είναι πολύπλοκο και πολυπαραγοντικό.

Εξετάζοντας τους ατομικούς αιτιολογικούς παράγοντες φαίνεται ότι πολλά άτομα που έχουν δυσκολίες επικοινωνίας με το περιβάλλον τους, αδυνατούν να αντέξουν συγκρούσεις και ματαιώσεις της καθημερινής ζωής, αγνοούν τα συναισθήματά που απορρέουν από τέτοιες καταστάσεις, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να αποφορτισθούν συναισθηματικά και να κατευθύνουν την ενέργειά τους προς δημιουργικούς στόχους: είτε πρόκειται για συναισθηματικές σχέσεις, είτε πρόκειται για εκπαιδευτικές ή επαγγελματικές διαδικασίες. Η μειωμένη αυτοεκτίμηση, που μπορεί να προκύψει από τις δυσκολίες τους αυτές, έχει ως αποτέλεσμα να υποτιμούν και να υποβαθμίζουν ακόμη και αυτά που μπορούν να πραγματοποιήσουν. Τα άτομα αυτά μπορεί να καταφύγουν στην αναζήτηση «μαγικών λύσεων» και «τεχνητών παραδείσων», που θα τους απαλλάξουν από τη δύσκολη και άχαρη καθημερινότητά τους.

Όλο και μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες, κυρίως έφηβοι και νέοι, μπορούν να επωφεληθούν από προληπτικά προγράμματα. Ειδικότερα, διευκολύνοντάς τους να επεξεργαστούν τις συγκρούσεις τους και να βιώσουν-αποφορτίσουν τα συναισθήματά τους, ενισχύουμε την αυτοεκτίμησή τους και τους βοηθούμε να ανακτήσουν την ικανότητα επικοινωνίας με τους άλλους.

Οι πρώτες προσπάθειες εφαρμογής προληπτικών προγραμμάτων στη χώρα μας απευθύνθηκαν σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η περίοδος αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, γιατί οι νέοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες που σχετίζονται με τις αναπτυξιακές ανάγκες της εφηβείας όπως, η διαδικασία ανεξαρτητοποίησης από τους γονείς, οι σχέσεις με το άλλο φύλλο, η αποδοχή ή όχι από τους συνομηλίκους, οι αποφάσεις για το μέλλον. Επίσης, σ' αυτή τη περίοδο, οι έφηβοι έχοντας πρόσβαση σε χώρους και παρτές έξω από το σπίτι, δέχονται επιρροές που ξεφεύγουν από τον έλεγχο των γονέων τους, καλούμενοι συχνά να πάρουν αποφάσεις μόνοι τους. Το συναισθηματικό βάρος αυτών των εμπειριών μπορεί να τους καταστήσει πιο ευάλωτους και να αναζητήσουν, συνειδητά ή όχι, μη συμφέρουσες λύσεις για τη ζωή και το μέλλον τους.

Όλες αυτές οι δυσκολίες στην περίοδο της εφηβείας, φυσιολογικές στο πλαίσιο της διαδικασίας ενηλικίωσης του ατόμου, αποκτούν άλλες διαστάσεις αν η προσωπικότητα του σημερινού εφήβου βρεθεί αποδυναμωμένη από πιθανές δυσκολίες που τον ακολουθούν από την παιδική του ηλικία. Γι' αυτό το λόγο θεωρούμε πολύ σημαντικό οι

προληπτικές προσπάθειες να ξεκινούν από τις νεώτερες ηλικίες και προτείνουμε παρεμβάσεις πρόληψης για παιδιά δημοτικού σχολείου.

Ένα παιδί που είναι σε θέση να επικοινωνεί με τους άλλους, να εκφράζει τα συναισθήματά του και τις σκέψεις του, να βρίσκει τρόπους επεξεργασίας και επίλυσης των συγκρούσεων που βιώνει, είναι πολύ πιο ελεύθερο να αξιοποιήσει τις ικανότητές του και να διοχετεύσει την ενέργειά του προς δημιουργικούς στόχους, ενώ ταυτόχρονα είναι πιο ικανό να ανταπεξέλθει στις δυσκολίες της εφηβείας και της ζωής.

Για το λόγο αυτό, επιλέξαμε το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό το οποίο -μέσω του παιχνιδιού- διαπραγματεύεται τις πιθανές συγκρούσεις που βιώνουν τα άτομα μικρής ηλικίας. Το υλικό αυτό δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά, με τη βοήθεια του δασκάλου, να επιλύσουν τις συγκρούσεις με τον εαυτό τους και με τους άλλους, να αναπτύξουν ικανότητες επιλογής και λήψης απόφασης για την αντιμετώπιση της καθημερινής ζωής, έτσι ώστε να προστατεύουν τον εαυτό τους κατακτώντας σταδιακά αυτονομία και υπευθυνότητα.

Η πρώτη Ελληνική έκδοση του παρόντος υλικού γίνεται σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων. Με τη συνεργασία των στελεχών των Κέντρων Πρόληψης του ΟΚΑΝΑ θα συγκεντρωθούν στοιχεία, παρατηρήσεις και προτάσεις που θα μας επιτρέψουν να προβούμε στο μέλλον σε προσαρμογές για την τελική διαμόρφωση του υλικού.

Αθήνα, Μάιος 2000

Αλίκη Μοστριού, Ψυχολόγος

Συντονίστρια του Κέντρου Εκπαίδευσης για την
Πρόληψη της Χρήσης Ναρκωτικών και την Προ-
αγωγή της Υγείας

Εισαγωγή

Γιατί χρειάζεται ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την πρόληψη προβλημάτων που συνδέονται με το οινόπνευμα και τις άλλες εξαρτησιογόνες ουσίες;

Κάθε παρέμβαση πρόληψης για χρήση οινόπνευματωδών ή άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών στοχεύει να περιορίσει ή και να εξαλείψει τις φυσικές, ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες -όπως ατυχήματα, θάνατοι, κλοπές, εκδηλώσεις βίας κ.λπ.- που μπορεί να έχει η *ακατάλληλη χρήση*. (Σ' αυτό το φυλλάδιο χαρακτηρίζουμε με αυτό τον όρο τη χρόνια κατάχρηση, την πρόσκαιρη υπερβολική χρήση καθώς και τη χρήση, η οποία, αν και περιορισμένη, είναι ακατάλληλη σε μια συγκεκριμένη κατάσταση).

Ακατάλληλη χρήση

Η υπερβολική χρήση οινόπνευματωδών ή άλλων ουσιών μπορεί να έχει πολλαπλά αίτια. Εμείς θα ασχοληθούμε μ' αυτά που αφορούν το άτομο και τις σχέσεις του με το άμεσο περιβάλλον του. Ορισμένα προκύπτουν από «προβλήματα», άλλα όχι. Μεταξύ αυτών των προβλημάτων, αναφέρουμε: την ανικανότητα αντιμετώπισης του άγχους, του στρες, των δυσκολιών της καθημερινής πραγματικότητας, την ανικανότητα αντίστασης στην πίεση της ομάδας, την έλλειψη νοήματος και προοπτικών στη ζωή, κ.λπ.

Όλα αυτά τα προβλήματα -που ξεκινούν συχνά από την παιδική ηλικία- έχουν ένα κοινό παρονομαστή: **τη σύγκρουση** (σύγκρουση ανάμεσα στην επιθυμία του ατόμου για ισορροπία, ηρεμία, αρμονία και την ανικανότητα να την πραγματοποιήσει εξαιτίας κάποιων στοιχείων που το διαταράσσουν, σύγκρουση ανάμεσα στις πράξεις ενός ατόμου και τις πράξεις των άλλων, ανάμεσα στη σκέψη του και τη σκέψη του άλλου, ανάμεσα στην επιθυμία του να πραγματοποιήσει κάτι και το συναίσθημα ότι είναι ανίκανος, κ.λπ.).

Ωστόσο, μια υπερβολική χρήση δεν προκύπτει αναγκαστικά από προβλήματα' οποιοδήποτε άτομο μπορεί κάποια στιγμή να πει υπερβολικά ή να κάνει χρήση άλλων ουσιών στη διάρκεια μιας γιορτής, από περιέργεια, γιατί έτσι τον ευχαριστεί, κ.λπ. Όμως και αυτή η χρήση μπορεί να έχει «δυσάρεστες» συνέπειες για τον ίδιο και το περιβάλλον του.

Η **εκπαίδευση - διαπαιδαγώγηση** ενός ατόμου, δεν είναι σίγουρα η μόνη δυνατή προληπτική δράση. Μπορεί ωστόσο να συμβάλλει στην ενίσχυση του ατόμου ώστε να αντιδρά στα αίτια που οδηγούν στην υπερβολική χρήση. Αυτό επιτυγχάνεται όταν το άτομο ανακαλύψει *τρόπους* για να αντιμετωπίσει και να χειριστεί τις συγκρούσεις του, να κάνει επιλογές μετά από ώριμη σκέψη και να υιοθετήσει μια υπεύθυνη συμπεριφορά. Αυτές είναι οι προτάσεις μας σ' αυτό το πρόγραμμα.

Σε ποιους απευθύνεται ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την πρόληψη προβλημάτων που συνδέονται με τα οινόπνευματώδη και τις άλλες ουσίες;

Για να απαντήσουμε σ' αυτή την ερώτηση, πρέπει καταρχήν να καθορίσουμε τον τύπο του ατόμου που μπορεί να κάνει χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών¹ με ακατάλληλο τρόπο. Είναι αδύνατον να φτιάξουμε το «προφίλ» αυτού του πιθανού χρήστη. Εάν υπήρχε

¹ Σύμφωνα με την κατάταξη της Π.Ο.Υ. είναι τα οινόπνευματώδη, τα οπιούχα, η κάνναβη, η κοκαΐνη, τα παραισθησιογόνα, οι αμφεταμίνες, τα βαρβιτουρικά και ο καπνός.

η δυνατότητα να περιγράψουμε τα χαρακτηριστικά του (προσωπικότητα, ψυχολογία), τα προβλήματα αλκοολισμού και ουσιοεξάρτησης θα ήταν σίγουρα λιγότερο σημαντικά. Πράγμα που σημαίνει ότι κανείς δεν είναι πραγματικά προστατευμένος από μια «μη λογική» χρήση είτε χρόνια είτε προσωρινή.

Ένα εκπαιδευτικό προληπτικό πρόγραμμα αφορά επομένως όλο τον κόσμο.

Ποια είναι η κατάλληλη στιγμή να ξεκινήσει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την πρόληψη προβλημάτων που συνδέονται με τα οινόπνευματώδη και τις άλλες εξαρτησιογόνες ουσίες;

Καθώς διαμορφώνεται το άτομο, στο πέρασμα του χρόνου, δημιουργούνται και ενισχύονται ορισμένα «αίτια» μιας υπερβολικής χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών. Μια εκπαίδευση που στοχεύει στο να προλάβει αυτά τα αίτια θα πρέπει επομένως να ξεκινήσει πολύ νωρίς.

Εάν, μάλιστα, επιδιώκει να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ικανότητας ανάλυσης και στην ικανότητα να κάνει κανείς επιλογές και να ξεπερνά τις συγκρούσεις του, τότε όσο νωρίτερα ξεκινήσει -όταν δηλαδή τα παιδιά είναι πολύ μικρά- τόσο αποτελεσματικότερη θα είναι.

Η εκπαίδευση αυτή θα μπορούσε να απευθυνθεί σε παιδιά τεσσάρων, πέντε ή έξι χρόνων και να συνεχιστεί μέχρι την ενηλικίωσή τους. Εμείς κρατήσαμε το ηλικιακό επίπεδο μεταξύ επτά και εννέα ετών διότι αντιστοιχεί στην αρχή της σχολικής εκπαίδευσης.

Στόχοι και μορφή του εκπαιδευτικού προγράμματος πρόληψης για παιδιά από 7 μέχρι 9 χρονών.

Καθώς τα προβλήματα αλκοολισμού και χρήσης ουσιών δεν ανήκουν στον κόσμο και τα ενδιαφέροντα αυτής της ηλικίας, μια προληπτική αγωγή που απευθύνεται σε τόσο μικρά παιδιά δεν μπορεί παρά να είναι έμμεση. Έτσι κι αλλιώς, εάν τα προβλήματα αλκοόλ ή ναρκωτικών απασχολούν άμεσα ορισμένα παιδιά, εάν θέτουν ερωτήσεις, οι δάσκαλοι πρέπει να φροντίσουν να τους απαντήσουν με όσο γίνεται μεγαλύτερη ακρίβεια.

Επιτρέποντας στο παιδί να αναπτύξει:

- ικανότητες δράσης, επιλογής και απόφασης με έναν τρόπο αυτόνομο και υπεύθυνο
- ικανότητες αντιμετώπισης της πραγματικότητας και των συγκρούσεων, του προσφέρουμε τα μέσα για να προλάβει την εμφάνιση αιτιών μιας «μη λογικής» χρήσης εξαρτησιογόνων προϊόντων.

Γι' αυτό το λόγο διαμορφώνουμε ένα πρόγραμμα που βασίζεται στην έννοια της σύγκρουσης και της επιλογής: το να μάθουμε να ξεπερνάμε τις συγκρούσεις μας, σημαίνει πρώτα-πρώτα να μάθουμε να τις αναγνωρίζουμε, να τις οριοθετούμε και – έπειτα - να προσπαθούμε να τις λύσουμε επιλέγοντας τους κατάλληλους τρόπους. Το πρόγραμμα αυτό δεν αποτελεί μαγική συνταγή αλλά μια ταπεινή συμβολή στην «διαμόρφωση» της προσωπικότητας ενός ατόμου.

Πρακτική οργάνωση της εργασίας

Οι διάφοροι τύποι ασκήσεων

Στην καθημερινή του ζωή κάθε άτομο έχει αδιάκοπα να αντιμετωπίσει κάθε είδους συγκρούσεις. Στο πρόγραμμά μας ωστόσο, για να εξετάσουμε το πρόβλημα από μία συνολική άποψη, θα κάνουμε τη διάκριση σε τρεις κατηγορίες: **σύγκρουση διαπροσωπική, συναισθηματική, γνωστική**. Είναι προφανές ότι αυτές οι τρεις όψεις συνυπάρχουν σε όλες τις συγκρούσεις που βιώνει το άτομο. Ωστόσο, για πρακτικούς λόγους, επιλέξαμε να τονίσουμε σε κάθε άσκηση μία από αυτές τις όψεις.

Προβλέψαμε έξι ασκήσεις, κατανεμημένες εξίσου (τρεις και τρεις) στα δύο μέρη αυτού του φυλλαδίου.

Τα διάφορα στάδια κάθε σύγκρουσης

Α. Εισαγωγή στο θέμα

Τοποθετούμε καταρχήν τα παιδιά απέναντι σε μια απλή κατάσταση σύγκρουσης είτε μέσα από ένα παιχνίδι είτε μέσω μιας αφήγησης.

Β. Συνειδητοποίηση

Κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης, κατευθύνουμε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τη σύγκρουση, να ανακαλύψουν τις συνιστώσες της, να τοποθετηθούν απέναντί της, έπειτα να αναζητήσουν και να επιλέξουν λύσεις για κάθε περίπτωση.

Γ. Διεύρυνση

Με ερωτήσεις, θα οδηγήσουμε τους μαθητές στο να καταλάβουν ότι παρόμοιες συγκρούσεις συμβαίνουν και κάτω από άλλες συνθήκες, θα τους μάθουμε να οριοθετούν το πρόβλημα (που σημαίνει να το λύνουν κατά ένα μέρος) θα τους προτρέψουμε να ανακαλύψουν και να επιλέξουν τις λύσεις για τις συγκρούσεις που παρουσιάζονται.

Αυτή η φάση διεύρυνσης έχει ως στόχο να επιτρέψει στα παιδιά να απομακρυνθούν από την παρούσα κατάσταση σύγκρουσης.

Δ. Γενίκευση

Μια τελευταία φάση (ασκήσεις του μέρους 2) πρέπει να δίνει στους μαθητές τα μέσα για να τελειοποιήσουν τις γνώσεις ή τις μεθόδους που απέκτησαν μέχρι εδώ, επανεξετάζοντας τα στάδια Α, Β και Γ. Θα πρέπει επομένως να είναι ικανά να προχωρήσουν μόνοι τους, κάτω από διαφορετικές συνθήκες, στη συνειδητοποίηση της σύγκρουσης, στην αναγνώρισή της και στην αναζήτηση λύσεων. Αυτή είναι η **πορεία προς την αυτονομία**.

Διάφορες παρατηρήσεις

Είναι προφανές ότι οι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται γι' αυτό το πρόγραμμα πρόληψης μπορούν να κατανεύουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, ενδεχομένως σε δύο ή τρεις σχολικές χρονιές.

Ο χρόνος που αναφέρεται στην αρχή κάθε δραστηριότητας είναι ενδεικτικός. Ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία των μαθητών. Επίσης, είναι επιθυμητό να προβλέψουμε μια διακοπή ανάμεσα στη φάση της συνειδητοποίησης και στη φάση της διεύρυνσης.

Διαπροσωπική σύγκρουση	Σύγκρουση συναισθηματικής προέλευσης	Σύγκρουση γνωστικής προέλευσης
<p>Ορισμός</p> <p>Η σύγκρουση αυτή είναι διαπροσωπική, εκδηλώνεται δηλαδή με μια αντίθεση ανάμεσα σε ένα άτομο και σε ένα άλλο (ή άλλα) άτομο (άτομα).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή στο θέμα με ένα ομαδικό παιχνίδι ή διαγωνισμό. 2. Συνειδητοποίηση των διαφορών, των αντιθέσεων που προκύπτουν από μια σύζηση, των αποριών και <i>ανακάλυψη τρόπων επίλυσης</i> αυτών των αντιθέσεων (αναγκαία μετατόπιση, συζητήσεις, διαπραγματεύσεις). 3. Διεύρυνση: αναφορά άλλων συγκρουσιακών καταστάσεων στις οποίες θα ήταν χρήσιμοι αυτοί οι τρόποι επίλυσης. 4. Γενίκευση: Εισαγωγή στο θέμα μέσα από ένα καινούριο παιχνίδι / συνειδητοποίηση καινούριων συγκρουσιακών καταστάσεων και ανάπτυξη τρόπων επίλυσης- διεύρυνσης 	<p>Ορισμός</p> <p>Η σύγκρουση αυτή είναι ενδο-ψυχική, οφείλεται δηλαδή σε εσωτερικούς παράγοντες του ατόμου (επιθυμίες, συναισθήματα, ζήλιες, αντιφάσεις).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή στο θέμα μέσα από ένα παράδειγμα, μια αφήγηση. 2. Συνειδητοποίηση μέσα από μία συζήτηση που θα επιτρέψει σε πρώτη φάση την αναφορά γενικών συγκρουσιακών συναισθημάτων (αποστασιοποίηση) και σε δεύτερη φάση μια αναφορά των προσωπικών συναισθημάτων (προσωπική εμπλοκή). Η συνειδητοποίηση αυτή οδηγεί στην <i>ανακάλυψη τρόπων επίλυσης συγκινησιακών συγκρούσεων</i> (σύγκριση με τους άλλους). 3. Διεύρυνση: αναφορά συγκρουσιακών συναισθημάτων άλλων τύπων και τρόπων υπερνίκτησής τους. 4. Γενίκευση: εισαγωγή στο θέμα / συνειδητοποίηση άλλων συγκρουσιακών συναισθημάτων και ανάπτυξη τρόπων επίλυσης- διεύρυνσης. 	<p>Ορισμός</p> <p>Η σύγκρουση αυτή πηγάζει από μια αντίθεση ανάμεσα στις αντιλήψεις - πεποιθήσεις ενός ατόμου και τη μη επιβεβαίωση της πραγματικότητας (αυτό που είναι και αυτό που νομίζει ότι είναι).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή στο θέμα μέσα από μια ταινία ή ένα παιχνίδι αντίληψης. 2. Συνειδητοποίηση γνωστικών συγκρούσεων με αφορμή αυτό που έγινε αντιληπτό, <i>ανακάλυψη της υποκειμενικότητας των κρίσεων</i>. Αυτή η συνειδητοποίηση αναπτύσσει το κριτικό πνεύμα και την ικανότητα του ατόμου να μην είναι κατηγορηματικό στις κρίσεις του. 3. Διεύρυνση: ανακάλυψη του ρόλου της υποκειμενικότητας σε άλλες καταστάσεις (μαρτυρίες). 4. Γενίκευση: εισαγωγή στο θέμα μέσα από ένα παιχνίδι αντίληψης / συνειδητοποίηση του ρόλου της υποκειμενικότητας σε καταστάσεις εξωτερικές στο παιχνίδι (προκαταλήψεις κ.λπ.) και ανάπτυξη τρόπων κριτικής / διεύρυνσης.

Μέρος Πρώτο

Διαπροσωπική σύγκρουση

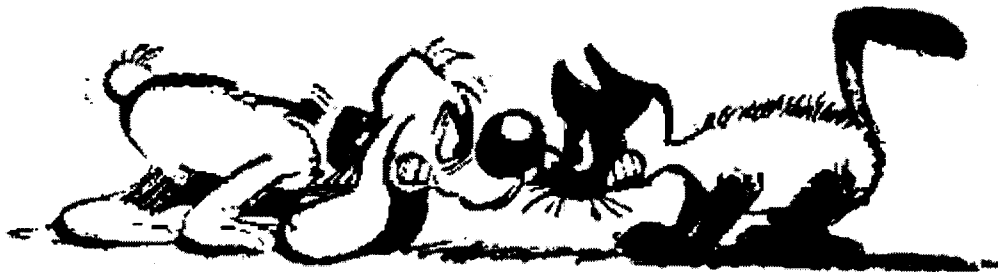
Εισαγωγή

Χωρίς να καταφύγουμε σε θεωρητικές αναλύσεις σχετικά με τις σχέσεις αιτιότητας μεταξύ προτύπων συμπεριφοράς του κοινωνικού περιγύρου και του ατόμου που κάνει (ή θα κάνει) χρήση καπνού, οινόπνευματων ή άλλων ουσιών, θα μπορούσαμε να αναρωτηθούμε απλώς εάν, όπως υπογραμμίζουν ορισμένες μελέτες, υπάρχει επίδραση του ενός (κοινωνικός περίγυρος) στο άλλο (άτομο). Είναι πιθανόν στο κοινωνικό περιβάλλον ενός ατόμου να μη γίνεται χρήση ουσιών ή το αντίθετο. Στην τελευταία περίπτωση θα μπορούσε ο περίγυρος ενός ατόμου να το οδηγήσει στη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών.

Είναι σημαντικό λοιπόν για ένα άτομο να μην αφήνεται παθητικά να επηρεαστεί από τις πράξεις και τις στάσεις των άλλων, αλλά να αναπτύξει τις δικές του ιδέες και συμπεριφορές απέναντι στις εξαρτησιογόνες ουσίες. Πράγμα που απαιτεί βεβαίως μια ικανότητα επιλογής κι ένα αρκετά υψηλό επίπεδο προσωπικής συγκρότησης. Για να πετύχουμε αυτό το σκοπό, χρειάζεται να αναπτύξουμε την ικανότητα του κάθε ατόμου ώστε:

- να αντιστέκεται στην πίεση της ομάδας,
- να συνειδητοποιεί ενδεχόμενες διαφορές του με τον άλλον/άλλους,
- να αντιμετωπίζει τις συγκρούσεις και τις πιέσεις.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, δημιουργήσαμε ένα σύνολο ασκήσεων που είναι εστιασμένες στη διαπροσωπική σύγκρουση (βλ. επίσης μέρος δεύτερο).

Το σπίτι των ονείρων μου

Στόχος: Να δημιουργήσουμε μία κατάσταση που να επιτρέπει στους μαθητές να βιώσουν μια σύγκρουση μέσα σε μία ευνοϊκή συγκυρία (κάτω από την επίβλεψη και με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού). Οι μαθητές θα οδηγηθούν έτσι να ανακαλύψουν τρόπους για να επιλύσουν / ξεπεράσουν τη σύγκρουση.

Αυτή η συγκρουσιακή κατάσταση θα προκύψει από ένα διαγωνισμό σχεδίου με θέμα «Το σπίτι των ονείρων μου».

Εάν από τη φύση του κάθε διαγωνισμός δημιουργεί μία συγκρουσιακή κατάσταση, αυτή η συγκρουσιακή όψη μπορεί να τονιστεί με τον τρόπο ανάδειξης του νικητή. Επίσης, για να δώσουμε μεγαλύτερο βάρος στο διαγωνισμό, μπορούμε να μην εφαρμόσουμε, μια ψηφοφορία με σήκωμα των χεριών, αλλά να επιλέξουμε μια πιο επίσημη διαδικασία με «εκλογικά βιβλιάρια», ψηφοδέλτια, παραβάν, μέλη Εφορευτικής Επιτροπής (εισαγωγή στην πολιτική αγωγή). Είναι δουλειά του εκπαιδευτικού να επιλέξει τον τρόπο ανάδειξης του νικητή ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του και τον χρόνο που διαθέτει.

Χρόνος

Δύο ή τρία μαθήματα

Υλικό

- Φύλλο εργασίας «Ο μάγος» σε φωτοτυπίες (βλ. σελ. 43)
- Χρωματιστά μολύβια
- Υλικό ψηφοφορίας

Κατασκευή του υλικού ψηφοφορίας (προαιρετική δραστηριότητα). Μπορεί να πραγματοποιηθεί στα πλαίσια ενός μαθήματος τεχνικών.

- Τα «εκλογικά βιβλιάρια»
- Το παραβάν
- Η κάλπη
- Τα ψηφοδέλτια
- Ο κατάλογος των ψηφοφόρων (κατάλογος της τάξης)

«Εκλογικό βιβλιάριο»: κάθε μαθητής παίρνει ένα νούμερο και ένα φύλλο σχήματος A5 (από χαρτόνι εάν είναι δυνατό) στο οποίο θα γράψει το όνομά του και το νούμερο που πήρε. (Για να δώσει περισσότερη έμφαση στην κατασκευή του «εκλογικού βιβλιαρίου», ο δάσκαλος μπορεί να προτείνει το δικό του βιβλιάριο ως μοντέλο).

Παραβάν: διαλέξτε ένα χαρτόνι το οποίο - τοποθετημένο πάνω σε ένα τραπέζι - να είναι αρκετά μεγάλο, για να επιτρέπει στους μαθητές να γράψουν προστατευμένοι από τα αδιάκριτα βλέμματα. Αφού το διακοσμήσουν, μπορούν να γράψουν με μεγάλα γράμματα «ΠΑΡΑΒΑΝ»

Κάλπη: διαλέξτε ένα χάρτινο κουτί με ένα κάλυμμα. Ανοίξτε μία τρύπα στο κάλυμμα. Διακοσμήστε το όπως θέλετε.

Ψηφοδέλτια: κόψτε στα τέσσερα μερικές σελίδες A4 και γράψτε σε κάθε τέταρτο φύλλο τη λέξη «ψηφοδέλτιο».

Το υλικό αυτό μπορεί να ετοιμαστεί πριν ξεκινήσει ο διαγωνισμός.

Ια) Πρώτη εισαγωγή στο θέμα: διαγωνισμός σχεδίου

Α. Εισαγωγή με μία αφήγηση (απευθύνεται κυρίως στους μαθητές της Β΄ τάξης)

Ο μάγος

Στο ονειρικό δάσος ζει ένας μάγος. Περπατά θλιμμένος στην όχθη του ποταμού και κάνει σχέδια και υπολογισμούς. Ο μάγος έχει ένα μαγικό ραβδί με το οποίο μπορεί να κατασκευάζει σπίτια. Όμως με το ραβδί του πραγματοποιεί μόνο συγκεκριμένα σχέδια και δυστυχώς δεν έχει πια ιδέες. Όταν τον συνάντησα, με ρώτησε εάν είχα να του κάνω κάποιες προτάσεις. Σκέφτηκα ότι εσείς έχετε πολλή φαντασία και ότι θα μπορούσατε να τον βοηθήσετε. Του είπα την ιδέα μου. Ενθουσιάστηκε και μου έδωσε αμέσως μερικά φύλλα στα οποία θα ήθελε να ζωγραφίσετε το σπίτι των ονείρων σας. Δυστυχώς, δεν υπάρχουν αρκετά φύλλα για όλους, γι' αυτό θα εργαστείτε σε ομάδες των δύο ατόμων και θα φανταστείτε μαζί το σπίτι των ονείρων σας.

Πρόκειται για ένα διαγωνισμό. Όταν θα έχετε τελειώσει θα ψηφίσετε για να αναδείξετε το καλύτερο σχέδιο, το ωραιότερο σπίτι.

Β. Σχηματισμός ομάδων

Για να οξύνουμε τη σύγκρουση, θα επιδιώξουμε αν είναι δυνατό να δημιουργήσουμε ζευγάρια (ή τριάδες) με μαθητές που δεν τα πηγαίνουν καλά μεταξύ τους.

Γ. Διανομή του υλικού

Κάθε ζευγάρι μαθητών θα διαθέτει αποκλειστικά και μόνο:

- Τέσσερα χρωματιστά μολύβια (π.χ. κόκκινο, πράσινο, κίτρινο και μπλε)
- Ένα φύλλο εργασίας «Ο μάγος» (12 φύλλα συνολικά)
- Μία ξύστρα

Φύλλο Εργασίας: «Ο μάγος»

Δ. Διαγωνισμός

Οι μαθητές του κάθε ζευγαριού θα σχεδιάσουν μαζί το σπίτι των ονείρων τους, δηλαδή ένα μόνο σπίτι το κάθε ζευγάρι. Έχουν στη διάθεσή τους τέσσερα χρωματιστά μολύβια και ένα μόνο φύλλο «Ο μάγος» στο πίσω μέρος του οποίου τα δύο παιδιά θα γράψουν το όνομά τους (έτσι ώστε να διατηρηθεί η ανωνυμία τους κατά τη διάρκεια της ψηφοφορίας). Για να συμφωνήσουν στην πραγματοποίηση ενός μόνο σπιτιού, πρέπει αναγκαστικά να συζητούν καθώς σχεδιάζουν. Επιτρέπεται λοιπόν να μιλούν χαμηλόφωνα.

Θα τους αφήσουμε το χρόνο που χρειάζονται για να ολοκληρώσουν το σχέδιό τους. (Θα απασχολήσουμε αυτούς που έχουν τελειώσει γρηγορότερα).

Πριν προχωρήσουμε στην ψηφοφορία θα εισάγουμε την πρώτη συνειδητοποίηση.

Ιβ) Πρώτη συνειδητοποίηση: δυσκολίες συνεργασίας σε μία ειδική εργασία

Ο στόχος αυτής της πρώτης συνειδητοποίησης είναι να επιτρέψει στο μαθητή να καταλάβει τη σημασία της συζήτησης, της ανταλλαγής, του σεβασμού του άλλου στην οργάνωση μιας συλλογικής εργασίας.

Υποδείξεις για ερωτήσεις πάνω στις δυσκολίες που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός κοινού σχεδίου:

- Ποιος θα προτιμούσε να φτιάξει μόνος του αυτό το σχέδιο;
- Ποιος θα προτιμούσε να το σχεδιάσει μαζί με κάποιο άλλο παιδί;
- Ποιος θα ήθελε να διαλέξει τον συνεργάτη του;
- Υπάρχουν μήπως ζευγάρια, που δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν πάνω στο σχέδιο και τον καταμερισμό της εργασίας;
- Τι κάνατε για να πραγματοποιήσετε αυτό το σχέδιο μαζί;
- Πώς διαλέξατε τα χρώματα;
- Πώς μοιράσατε τα μολύβια;
- Τα καταφέρατε να συζητήσετε, να μοιράσετε τη δουλειά;
- Πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να κάνετε καλύτερη εργασία τώρα;

Iγ) Πρώτη διεύρυνση: λαμβάνοντας υπόψη τον άλλο

Χάρη σ' αυτές τις ερωτήσεις - που αναφέρονται σε ένα άμεσο βίωμα - το παιδί οδηγείται στο να καταλάβει ότι για τη δημιουργία ενός συλλογικού σχεδίου είναι ιδιαίτερα σημαντικό να παίρνει υπόψη του τον άλλο.

Άλλες ερωτήσεις θα πρέπει να προτρέπουν το παιδί να συνειδητοποιήσει ότι η εγκατάλειψη του εαυτού του ως μοναδικού κέντρου αναφοράς και η μετατόπισή του προς τον άλλο αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μία αρμονική συνεργασία τόσο στον κόσμο των παιδιών όσο και σ' αυτόν των ενηλίκων. Αυτός είναι ο στόχος της πρώτης διεύρυνσης.

Προτάσεις για ερωτήσεις

- Μήπως έχετε ζήσει στο παρελθόν άλλες καταστάσεις στις οποίες δεν καταφέρατε να συμφωνήσετε με κάποιον;
- Τι μπορούμε να κάνουμε σ' αυτές τις περιπτώσεις;
- Έχετε συναντήσει προβλήματα ασυμφωνίας στον τομέα της συνεργασίας; (Π.χ. στην οργάνωση παιγνιδιών στο προαύλιο ή στη γυμναστική).
- Γνωρίζετε περιπτώσεις ασυμφωνίας στον κόσμο των ενηλίκων; (Π.χ. στο διεθνές επίπεδο).

IIα) Δεύτερη εισαγωγή στο θέμα: επιλογή

Προχωρήστε στην επιλογή του καλύτερου σχεδίου μέσα από ψηφοφορία με σήκωμα των χεριών, εάν δεν υπάρχει πολύς χρόνος, ή καλύτερα μέσα από μία πολύ επίσημη και σοβαρή ψηφοφορία με τα υλικά που έχετε κατασκευάσει προηγούμενα (βλ. παράγραφο «Κατασκευή του υλικού ψηφοφορίας»).

A. Παρουσίαση της ψηφοφορίας

Εξηγήστε στα παιδιά με απλή και κατανοητή γλώσσα πως διεξάγεται μία επίσημη ψηφοφορία. Επισημάνετε κυρίως ότι κάθε πολίτης διαθέτει μόνο μία ψήφο. Επίσης, για να αποφύγετε ανωμαλίες στην ψηφοφορία (π.χ. να ψηφίσουν ορισμένα παιδιά δύο ή τρεις φορές), καλό είναι να εφαρμόσετε ένα σύστημα επαλήθευσης. Σ' αυτό χρησιμεύουν τα *εκλογικά βιβλιάρια* (παρουσιάστε τον τρόπο ψηφοφορίας που εφαρμόζεται στη χώρα μας).

Όταν φτάνει στο εκλογικό τμήμα, ο πολίτης παρουσιάζει το βιβλιário του στην εφορευτική επιτροπή που ελέγχει τον αριθμό και την ισχύ του. Τότε μόνο μπορεί να πάει πίσω από το παραβάν προκειμένου να εκφράσει - ελεύθερα και προστατευμένος από αδιάκριτα βλέμματα - τη γνώμη του. Βγαίνοντας από το παραβάν, ρίχνει το ψηφοδέλτιό του στην κάλπη. Έπειτα περνάει μπροστά από ένα άλλο μέλος της εφορευτικής επιτροπής που διαγράφει τον αριθμό του στη λίστα των πολιτών και βάζει σφραγίδα στο εκλογικό του βιβλιário.

B. Επιλογή του καλύτερου σχεδίου: τρόποι παρουσίασης

Εάν ο δάσκαλος έχει επιλέξει μια επίσημη ψηφοφορία, σημειώνει πάνω σε κάθε σχέδιο έναν αριθμό (ενδεχομένως τον αριθμό του εκλογικού βιβλιαρίου).

Στη συνέχεια τοιχοκολλά όλα τα σχέδια. Οι μαθητές έχουν όσο χρόνο επιθυμούν για να σχηματίσουν μια γνώμη. Αφού πάρουν την απόφασή τους, συγκρατούν στη μνήμη τους τον αριθμό του σχεδίου που προτιμούν και το μεταφέρουν στο ψηφοδέλτιό τους (στην πραγματικότητα οι μαθητές-πολίτες πρέπει να ψηφίσουν ένα σχέδιο και όχι μια ομάδα).

Δεν μπορούν να ψηφίσουν το σχέδιο της ομάδας στην οποία ανήκουν.

Γ. Ψηφοφορία

Προβλέπουμε μέσα στην τάξη έναν χώρο που θα αναπαριστά το εκλογικό τμήμα.

Ορίζουμε 4 μέλη της εφορευτικής επιτροπής και 2 αναπληρωματικά:

- Ένα μέλος (No1) για να ελέγχει στην είσοδο του τμήματος αν ο ψηφοφόρος είναι γραμμένος στον κατάλογο της «τάξης-κοινότητας» και τον αναπληρωματικό του.
- Ένα μέλος (No.2) το οποίο διαγράφει ή καταγράφει στον κατάλογό του τα ονόματα των πολιτών που έχουν ψηφίσει και τον αναπληρωματικό του.
- Δύο μέλη (No.3 και No.4) που ελέγχουν την ισχύ των ψηφοδελτίων και κάνουν την καταμέτρηση των ψήφων μετά το κλείσιμο της κάλπης.

Μόλις οι μαθητές σχηματίσουν μια γνώμη, τοποθετούμε τα μέλη της εφορευτικής επιτροπής No.1 και 2 για να εξασφαλίσουν την ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας. Οι μαθητές ψηφίζουν. Τα αναπληρωματικά μέλη της εφορευτικής επιτροπής ψηφίζουν πρώτα κι έπειτα αλλάζουμε τους ρόλους.

Αυτός ο τρόπος διεξαγωγής της ψηφοφορίας συμβάλλει στην αύξηση του κύρους -και επομένως της ανταγωνιστικής όψης του διαγωνισμού. Η επιθυμητή αυτή διαδικασία για το στόχο μας αποτελεί ένα συναρπαστικό παιχνίδι για τους μαθητές και επιτρέπει την εισαγωγή στο μάθημα της πολιτικής αγωγής.

Δ. Καταμέτρηση

Μετά την ψηφοφορία τα μέλη No.3 και 4 της επιτροπής προχωρούν στην καταμέτρηση. Ανοίγουν την κάλπη, μετρούν τα ψηφοδέλτια, τα ξεδιπλώνουν, καταγράφουν τα άκυρα, τα λευκά και τα έγκυρα. Μετρούν στη συνέχεια τις ψήφους για κάθε σχέδιο. Τα αποτελέσματα γράφονται στον πίνακα. Έτσι γίνονται γνωστά στο σύνολο της τάξης.

IIβ) Δεύτερη συνειδητοποίηση: επιλογές και κριτήρια επιλογών / κρίσεις

Στόχος: ο στόχος της δεύτερης αυτής συνειδητοποίησης είναι να προτρέψει το μαθητή να αναρωτηθεί με αφορμή μια τυχαία κατάσταση - εδώ η επιλογή του καλύτερου σχεδίου - για τις δυσκολίες να κάνει μια επιλογή, για τα κριτήρια στα οποία στηρίζονται αυτές οι επιλογές και για τη σχετική (αν όχι αυθαίρετη) αξία της ανάδειξης του νικητή.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Σας φάνηκε δύσκολο να διαλέξετε το καλύτερο σχέδιο;
- Τι μέθοδο ακολουθήσατε για να διαλέξετε;
- Ποια είναι τα στοιχεία που καθόρισαν την επιλογή σας (χρώματα, σχήματα);
- Μαντέψατε ποιοι ήταν οι δημιουργοί του σχεδίου που επιλέξατε;
- Ήταν σημαντικό για σας;
- Πιστεύετε ότι αυτό που κέρδισε ήταν το καλύτερο σχέδιο;
- Επιθυμούσατε πολύ να κερδίσετε; Γιατί;
- Είναι σημαντικό για σας να κερδίζετε; Γιατί;
- Είστε ευχαριστημένος με το αποτέλεσμα ή απογοητευμένος;
- Εσείς που δεν κερδίσατε, πιστεύετε ότι το σχέδιό σας δεν αξίζει πραγματικά;
- Πιστεύετε ότι αυτή η «αποτυχία» μπορεί να αποβεί θετική για σας; Με ποιο τρόπο;

Για να δείξει τη σχετικότητα των επιλογών, ο δάσκαλος πρέπει να πει ότι η δική του επιλογή δεν ήταν το σχέδιο που κέρδισε αλλά κάποιο άλλο (αν είναι δυνατόν, αυτό που πήρε τις λιγότερες ψήφους· εξηγήστε αυτή την επιλογή με αξιόπιστο τρόπο: πρωτοτυπία, χρώματα, κ.λπ.). Τονίστε ότι, εάν είναι δυσάρεστο και μερικές φορές αρνητικό να χάνει κανείς (σύμφωνα με τον τρόπο που βλέπουμε την αποτυχία), μπορεί να είναι επίσης μία θετική και εποικοδομητική εμπειρία. Δώστε τους να καταλάβουν ότι μπορεί κάποιος να είναι κερδισμένος σε ένα τομέα και χαμένος σε έναν άλλο.

IIγ) Δεύτερη διεύρυνση: Πώς να αναγνωρίζουμε τον άλλο και να σεβόμαστε τις διαφορές του

Η συνειδητοποίηση μιας δεδομένης κατάστασης (διαγωνισμός σχεδίου και ψηφοφορία) μπορεί να διευρυνθεί σε άλλες βιωματικές καταστάσεις των μαθητών (άλλους ανταγωνισμούς, άλλες ψηφοφορίες, βαθμούς).

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Μήπως ορισμένοι από εσάς ένιωσαν αδικημένοι γιατί το σχέδιό τους πήρε λίγους ή καθόλου βαθμούς; Πιστεύετε ίσως ότι άξιζε καλύτερη κατάταξη Γνωρίζετε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις;
- Μήπως, όταν γίνεται ένας διαγωνισμός κερδίζει πάντα ο καλύτερος;
- Γνωρίζετε παραδείγματα διαγωνισμού όπου αμφισβητήθηκαν τα αποτελέσματα (πατινάζ, χορός, κ.λπ.);
- Τι νιώθει το άτομο που κρίθηκε άσχημα (π.χ. αδικία);
- Έχετε νιώσει ήδη αδικημένοι απέναντι σε κάποια αποτελέσματα (π.χ. στους βαθμούς);
- Τι μπορεί να κάνει κανείς για να υπερνικήσει τέτοια συναισθήματα;
- Μία αποτυχία στους βαθμούς, σε έναν διαγωνισμό κ.λπ., είναι αναγκαστικά αρνητική; Τι μπορούμε να κάνουμε για να τη μετατρέψουμε σε κάτι θετικό;

Τελειώνοντας, ο δάσκαλος μπορεί να απονεμίει επαίνους για το διαγωνισμό. Πώς όμως θα γίνει η απονομή; Ο υψηλότερος έπαινος πρέπει να αποδοθεί στην ομάδα που έφερε το μεγαλύτερο αποτέλεσμα ή να αναρωτηθεί ο δάσκαλος και για άλλες αξίες; Αποφύγετε ωστόσο να αποθαρρύνετε τους νικητές.

Η τάξη πρέπει να το συζητήσει.

Για τον δάσκαλο που επιθυμεί να θίξει άμεσα το ζήτημα των ναρκωτικών και των οινόπνευματων, προτείνουμε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πώς γιορτάζουν γενικά τις νίκες τους οι ενήλικες;
- Πώς ορισμένοι ενήλικες ξεχνούν τις αποτυχίες τους;
- Τι πιστεύετε γι' αυτό;
- Υπάρχουν άλλοι τρόποι;

Συναισθηματική σύγκρουση

Εισαγωγή

Η συναισθηματική σύγκρουση -εσωτερική σύγκρουση ανάμεσα σε αντίθετες πλευρές του ίδιου ατόμου- παίζει αναμφισβήτητα σημαντικό ρόλο στις αιτίες που μπορούν να οδηγήσουν σε κατάχρηση οινόπνευματων ή άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών.

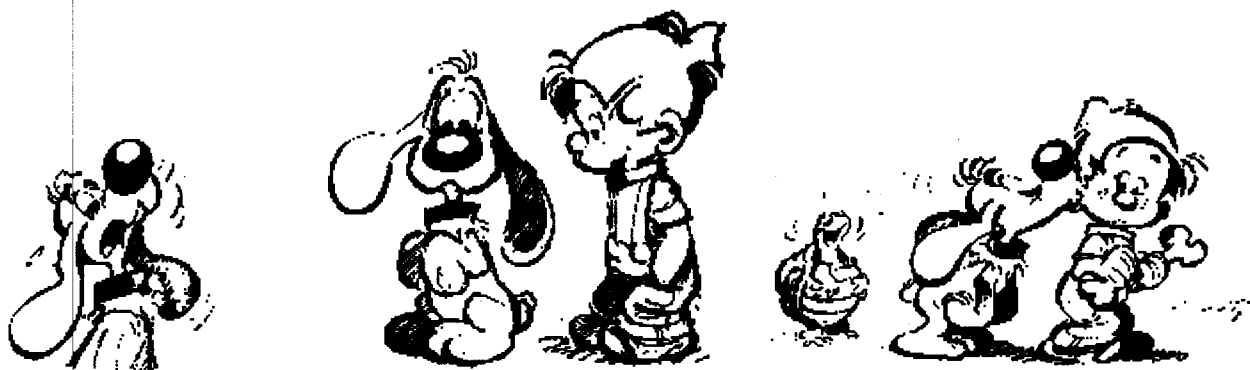
Έτσι, ορισμένα άτομα χρειάζονται ένα ποτό για να υπερνικήσουν την απολμία τους· άλλοι στα οινόπνευματων και τα ναρκωτικά αναζητούν τη λήθη. Όμως τι θέλουν να ξεχάσουν; Μια δυσάρεστη πραγματικότητα, αυτό που ζουν, αυτό που είναι;

Όμως ξέρουν καλά οι ίδιοι ποιοι είναι, τι ζουν, τι αισθάνονται; Για να φτάσει κάποιος σε μία ισορροπία, το πρώτο που πρέπει να κάνει είναι να την ανακαλύψει. Στη συνέχεια, ο καθένας πρέπει να μάθει να «ζει με τον εαυτό του», να δέχεται τον εαυτό του όσο γίνεται καλύτερα.

Για να αντιμετωπίσει κανείς τις συγκρούσεις του πρέπει επομένως πρώτα απ' όλα να τις ξεκαθαρίσει μέσα του. Για παιδιά από 7 έως 9 χρόνων αυτό μπορεί να σημαίνει ότι αναγνωρίζουν την ύπαρξη ορισμένων συναισθημάτων (όπως ζήλια, επιθυμία, φόβος, ενόχληση ή πλήξη, υπεροψία, στέρση, αδικία, κατανόηση, συμπάθεια, ντροπαλότητα, ανάγκη στοργής, θαυμασμό κ.λπ.) μέσα από μια αφήγηση ή εικόνες.

Το να αναγνωρίζει κανείς τέτοια συναισθήματα σημαίνει παράλληλα να ανακαλύπτει ότι αυτά δεν τον μετατρέπουν σε μία ιδιάζουσα περίπτωση, σε κάτι το ξεχωριστό. Επομένως η κατάδειξη της «φυσιολογικότητάς» τους και η αποδραματοποίησή τους είναι το πρώτο αναγκαίο στάδιο για να μάθουμε να τα ελέγχουμε.

Ένα πρώτο παιγνίδι θα επιτρέψει στους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ένα συναισθημα: το φόβο. Ένα δεύτερο παιγνίδι (μέρος II) θα τους δώσει την ευκαιρία να ανακαλύψουν ή να ξαναανακαλύψουν άλλα συναισθήματα.

Οι φόβοι

Στόχος: να επιτρέψουμε στον μαθητή να συνειδητοποιήσει - σε συγκεκριμένες καταστάσεις - τα θετικά, τα αρνητικά και συχνά τα συγκρουσιακά συναισθήματά του και να βρει τρόπους για να τα ξεπεράσει.

Χρόνος

Ένα ή δύο μαθήματα

Υλικό

- Μια αφήγηση (κατά προτίμηση)
- Σελίδα «Φοβάμαι...» σε φωτοτυπίες (βλ. σελ. 45)

1α) Εισαγωγή στο θέμα μέσα από μία αφήγηση

Η αφήγηση παρουσιάζει συναισθηματικές συγκρούσεις τέτοιες που μπορούν να βιώσουν τα παιδιά αυτής της ηλικίας (7 έως 9 χρονών).

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Επιλέξτε ένα από τα τρία κείμενα που παρουσιάζονται παρακάτω.

Τροποποιείτε τις αφηγήσεις στο μέτρο των αναγκών και των ιδιομορφιών της τάξης (προσαρμόστε τη γλώσσα στο επίπεδο των παιδιών, επιλέξτε ονόματα διαφορετικά από αυτά των μαθητών, για να αποφύγετε γέλια, χαχανίσματα, κ.λπ.)

Διαβάστε ενδεχομένως δύο φορές το κείμενο.

2. Τα κείμενα

Κείμενο 1: Εξέταση στην τάξη: Ο πανικός

Η Γεωργία πρέπει να μάθει ένα ποίημα για αύριο. Το ποίημα είναι όμορφο, σκέπτεται. Όμως και μόνο η ιδέα ότι πρέπει να το πει μπροστά σε όλη την τάξη την παραλύει. Η Γεωργία φοβάται όταν πρέπει να μιλήσει μπροστά σε όλους. Δεν μπορεί να πει ούτε λέξη.

«Και τώρα θα πάρω κακό βαθμό κι η μαμά θα στενοχωρηθεί κι ο μπαμπάς θα θυμώσει», λέει μέσα της η Γεωργία, «και δεν είμαι παρά μία ανίκανη ηλίθια. Και δεν καταφέρνω να το μάθω αυτό το ποίημα! Κι έπειτα σε τι ωφελεί; Ακόμα κι αν το ξέρω σήμερα, δε θα μπορέσω να το απαγγείλω αύριο.

Δεν είναι σωστό, γιατί πρέπει να φοβάμαι; Γιατί εγώ να φοβάμαι κι οι άλλοι όχι; Πώς τα καταφέρνουν οι άλλοι;

Ίσως είμαι ηλίθια και πρέπει να το παραδεχτώ! Δεν αξίζω και πολλά πράγματα! Ο μπαμπάς το λέει, η μαμά το λέει, η δασκάλα το λέει, ο Αντρέας, ο αδελφός της, το λέει κι όλοι οι άλλοι επίσης».

Αισθάνεται επάνω της τα βλέμματα όλων των άλλων, κουνιέται συνεχώς, διπλώνει τα χέρια της, θέλει να αρχίσει και δεν της έρχεται τίποτα στο νου. Και βεβαίως, η Βερονίκη, που τα ξέρει πάντα όλα και της αρέσει να απαγγέλλει ποιήματα, θα σηκώσει το χέρι και θα πει:

- Εγώ, εγώ... Κυρία, μπορώ να απαγγείλω!

Η δασκάλα, πίσω από την έδρα της θα πάρει ύφος αυστηρό και θα πει πάλι σε τόνο μισο-ήπιο, μισο-θυμωμένο:

- Λοιπόν Γεωργία, δεν το ξέρεις το ποίημα; Δεν το έμαθες; Δεν το μελέτησες χθες βράδυ;

Η Γεωργία θέλει να κλάψει, η μαμά της τη ρωτάει:

- Τι συμβαίνει Γεωργία; Κάτι δεν πάει καλά;
- Τίποτα, τίποτα, λέει η Γεωργία και κρύβεται για να κλάψει!

Κείμενο 2: Φόβος για το σκοτάδι

Η ώρα είναι 8:30. Η μητέρα διαβάζει εφημερίδα, ο πατέρας βλέπει ταινία στην τηλεόραση, η Γεωργία τελειώνει τα μαθήματά της και ο Αντρέας παίζει με τα παιχνίδια του.

Η μητέρα λέει:

- Αντρέα, είναι ώρα να πας να κοιμηθείς! Τακτοποίησε τα παιχνίδια σου και πήγαινε να πλυθείς.

Για τον Αντρέα αυτή η είναι η χειρότερη στιγμή της ημέρας. Όχι μόνο επειδή είναι η ώρα να πάει στο κρεβάτι - όπως όλα τα παιδιά της ηλικίας του πιστεύει ότι ο ύπνος είναι χαμένος χρόνος- αλλά κυρίως γιατί φοβάται το σκοτάδι, φοβάται να είναι στη μαυρίλα. Έτσι, αρχίζει να το καθυστερεί με τη δικαιολογία ότι τακτοποιεί τα παιχνίδια του.

8:35 - Κάνε γρήγορα Αντρέα, λέει η μαμά που ανυπομονεί.

8:40 - Αν δεν έχεις ξαπλώσει σε πέντε λεπτά, αλίμονό σου!

8:45 - Ο Αντρέας πάει στο μπάνιο. Σε λίγα λεπτά θα βρεθεί μόνος στο δωμάτιό του. Θα ήθελε να πει: «Μαμά, φοβάμαι το σκοτάδι». Αλλά αν το πει αυτό, η μαμά θα τον κοροϊδέψει και κυρίως η Γεωργία, η αδελφή του, θα γελάσει και θα τον πει «μωρό». Γιατί, μα γιατί λοιπόν φοβάται; Μέσα στο σκοτάδι νομίζει πάντα ότι βλέπει τρομερά πράγματα, παράξενα ζώα, περίεργες σκιές, τέρατα έτοιμα να τον φάνε. Και όταν αποκοιμιάται, έχει μερικές φορές την εντύπωση ότι γλιστράει και πέφτει, για πολλή ώρα, ενώ ένα τέρας τον περιμένει έτοιμο να του χιμήξει.

Ο Αντρέας πέφτει, πέφτει, πέφτει... και ξαφνικά ξυπνάει και τινάζεται καταϊδρωμένος. Δεν υπάρχει τέρας, είναι στο κρεβάτι του, δεν κινδυνεύει από τίποτα, σκέφτεται λογικά.

Η μαμά του έχει ήδη εξηγήσει ότι τη νύχτα δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο από ό,τι την ημέρα. Γύρω του, το δωμάτιό του είναι όπως όταν τα φώτα είναι αναμμένα, τίποτα δεν έχει αλλάξει.

Γιατί πρέπει λοιπόν να φοβάται;

Ο Αντρέας βρίσκεται ακόμη στο μπάνιο, βουρτσίζοντας τα δόντια του, και ζει αυτό το κακό όνειρο, το έχει δει τόσες φορές! Και κάθε βράδυ νιώθει τους ίδιους φόβους, τις ίδιες αγωνίες. Και ακούει γύρω του θορύβους, αγγίγματα, σαν να κατοικούν στο δωμάτιο περίεργα ζώα. Απόψε, τι θα συμβεί; Ήδη η αγωνία του σφίγγει το στήθος. Και αν δεν ξυπνήσει αύριο το πρωί;

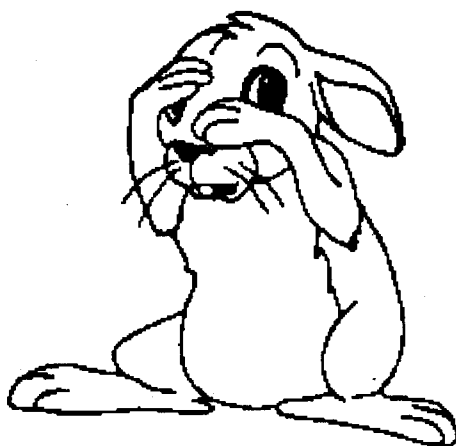
- Αντε, Αντρέα, βιάσου! Είναι σχεδόν 9 η ώρα! Αύριο το πρωί δε θα μπορείς με τίποτα να σηκωθείς!

Ο Αντρέας τέλειωσε το βούρτσισμα των δοντιών. Είναι στο κρεβάτι του.

- Καληνύχτα Αντρέα, λέει η μαμά.

«Εντάξει είμαι, θα ξεπεράσω το φόβο μου», σκέφτεται ο Αντρέας. «Γρήγορα, πρέπει να βρω κάτι για να εμποδίσω τη μαμά να φύγει. Όχι τόσο νωρίς! Αχ! Αν άφηνε τουλάχιστον το φως! ».

- Μαμά, μπορείς να αφήσεις το φως σε παρακαλώ, ρωτάει με σιγανή και ντροπαλή φωνή.
- Αντρέα! Ένα μεγάλο αγόρι σαν και σένα! Δε θα μου πεις πάλι ότι έχεις ανάγκη από το φως για ν' αποκοιμηθείς! Δεν είσαι πια μωρό! Σου έχω εξηγήσει ήδη δέκα φορές ότι τίποτα δεν αλλάζει στο δωμάτιό σου είτε είναι ανοιχτό το φως είτε σβηστό.
- Ξέρω, ξέρω, παρ' όλα αυτά φοβάμαι λιγάκι. Πες μου μαμά, όταν ήσουν μικρή φοβόσουν τη νύχτα; Δεν φοβάσαι ποτέ εσύ; Πότε σταματάμε να φοβόμαστε; Θα ήθελα πολύ να είμαι μεγάλος και να μη φοβάμαι πια...

Κείμενο 3: Γενέθλια: Ντροπαλότητα που παραλύει

Αύριο είναι τα γενέθλια του Σωτήρη. Κατοικεί σε ένα μεγάλο σπίτι με μεγάλο κήπο. Οι γονείς του, του επέτρεψαν να καλέσει τους φίλους του για να παίξουν και να φάνε. Κάλεσε τη Γεωργία και τον Αντρέα.

Η Γεωργία είναι χαρούμενη γιατί αγαπάει το Σωτήρη, όμως φοβάται και λίγο. Η μαμά της λέει: «Να φερθείς σωστά, να προσέχεις τον Αντρέα, να φροντίσεις να μην κάνει βλακείες».

Η Γεωργία φοβάται όλο και περισσότερο. Θα ήθελε να τη βλέπει ο Σωτήρης όμορφη και έξυπνη, όμως αισθάνεται χαζή.

Και τι θα πει στους γονείς του Σωτήρη; Οι άλλοι έχουν πάντα κάτι αστείο να πουν, αυτή όχι! Σίγουρα θα στέκεται σαν κούτσουρο, δίχως να μπορεί να αρθρώσει μία λέξη, με μία και μοναδική επιθυμία, να ανοίξει η γη να την καταπιεί. Όλοι οι άλλοι θα φοράνε μπλουτζίν φυσικά κι εκείνη μόνο θα φοράει φουστάνι. Κι έπειτα, εάν ο Αντρέας κάνει βλακείες, εκείνη πάλι θα μοιάζει χαζή. Τελικά δεν είναι πολύ ευχαριστημένη που την κάλεσε ο Σωτήρης. Και όλα αυτά, προς τί;

Γιατί υπάρχουν παιδιά που δε φοβούνται ποτέ, που αισθάνονται πάντοτε καλά κι άλλα, σαν τη Γεωργία που φοβούνται τα πάντα;

Ιβ) Συνειδητοποίηση: καταλαβαίνοντας την ύπαρξη των φόβων

Αυτή η συνειδητοποίηση έχει ως στόχο να οδηγήσει τους μαθητές, μέσα από την αφήγηση μιας μικρής ιστορίας, να καταλάβουν:

- την ύπαρξη ορισμένων συναισθημάτων, ορισμένων συγκινήσεων, όπως ο φόβος
- ότι όλοι νιώθουν κάπως έτσι κάποια στιγμή
- ότι δεν υπάρχει λόγος να ντρέπεται κανείς για τα συναισθήματά του ούτε να κοροϊδεύει τα συναισθήματα των άλλων
- ότι πρέπει να ψάξει και να βρει λύσεις για να ξεπεράσει τους φόβους του.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας από αυτή την αφήγηση;
- Πώς φαντάζεστε τη συνέχεια της ιστορίας;
- Έχετε ιδέες και λύσεις για τα προβλήματά του... (όνομα του κεντρικού προσώπου);
- Τι φοβάται το κεντρικό πρόσωπο;
- Είναι φυσιολογικό, είναι σοβαρό;
- Μήπως ο ήρωας της αφήγησης είναι ο μόνος που νιώθει έναν τέτοιο φόβο;
- Μήπως γνωρίζετε άλλους ανθρώπους που φοβούνται σε παρόμοιες περιστάσεις;

Ιγ) Διεύρυνση: προσωπική εμπλοκή

Για να εννοήσει την προσωπική εμπλοκή των παιδιών και να τα κάνει να ανακαλύψουν τις προσωπικές τους συγκινήσεις, τα συναισθήματα ιδίως τα πιο δυσβάσταχτα, ο δάσκαλος συνεχίζει τη δράση του με καινούργιες ερωτήσεις.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Μήπως φοβάστε μερικές φορές ορισμένα πράγματα (την απαγγελία, το σκοτάδι, να κάνετε επισκέψεις, κ.λπ.);
- Ποιος θα τολμούσε να πει ότι δε φοβάται ποτέ;
- Τι πράγμα μπορεί να φοβόμαστε;

Ο δάσκαλος σημειώνει στον πίνακα τους διάφορους φόβους που εκφράζουν αυθόρμητα οι μαθητές.

IIα) Δεύτερη εισαγωγή στο θέμα: άλλοι φόβοι (προαιρετική για τα παιδιά της Β' τάξης).

Απαρίθμηση φόβων:

Διανομή του φύλλου του μαθητή «Φοβάμαι....». Δίπλα από τους κάθετα καταγεγραμμένους και εικονογραφημένους φόβους, υπάρχουν τρεις στήλες με μία ένδειξη που αντιστοιχεί σε ένα «βαθμό φόβου».

Διαβάστε ή βάλτε τα παιδιά να διαβάσουν αυτόν τον κατάλογο φόβων (δύο φορές εάν είναι δυνατό).

Οι μαθητές θα πρέπει να αναρωτηθούν για τους προσωπικούς τους φόβους και να σημειώσουν ένα σταυρό στη στήλη που αντιστοιχεί στον βαθμό που τους ταιριάζει (καθόλου, λίγο, πολύ).

Η άσκηση αυτή, που περιέχει ένα μέρος ανάγνωσης, μπορεί ωστόσο να γίνει και από παιδιά που δεν ξέρουν ακόμη να διαβάζουν καλά, χάρη στο σχέδιο που απεικονίζει τον καθένα από αυτούς τους φόβους.

Στο κάτω μέρος του φύλλου μένουν κάποιες λευκές γραμμές.

Οι μαθητές μπορούν να προσθέσουν φόβους που γνωρίζουν (είτε γιατί τους έχουν ζήσει είτε επειδή τους έχουν ακούσει) και που δεν αναφέρονται στον κατάλογο. Για να διευκολύνει τα παιδιά να εκφραστούν και να διαλύσει τον ενδεχόμενο φόβο τους, ο δάσκαλος μπορεί να αναφέρει ως παράδειγμα ένα δικό του φόβο.

Φύλλο Εργασίας: «Φοβάμαι...»

Βάλε ένα σταυρό στη στήλη που σου ταιριάζει κι έπειτα συμπλήρωσε τον κατάλογο

Φοβάμαι		Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Το σκοτάδι				
Τις βουτιές				
Να διασχίζω το δρόμο				
Να τραγουδάω μόνος/η				
Μη με κοροϊδέψουν				
Μην τις φάω				
Μην πάρω κακούς βαθμούς				
Μη με μαλώσουν				

Παρατήρηση:

Σε μία τέτοια άσκηση, οι μαθητές μπορεί να επιθυμούν να διατηρήσουν την ανωνυμία τους. Γι' αυτό επισημάνετε ότι δεν είναι υποχρεωτικό να αναφέρουν το όνομά τους.

Αφού μαζέψει τα φύλλα, ο δάσκαλος θα μπορέσει να μετρήσει τους σταυρούς για κάθε φόβο.

Εάν τα αποτελέσματα μπορούν να δοθούν αμέσως, είναι προτιμότερο να περιμένετε την επόμενη μέρα για να τα γνωστοποιήσετε στους μαθητές. Η δραστηριότητα αυτή θα πρέπει κανονικά να συνοδεύεται από μία νέα συνειδητοποίηση που θα ήταν καλό να μη γινόταν σε ένα μόνο μάθημα.

IIβ) Συνειδητοποίηση μέσα από τη σύγκριση με τους άλλους

Τα αποτελέσματα που γράφονται στον πίνακα καθιστούν γρήγορα ορατούς για τα παιδιά τους πιο συχνούς και τους πιο δυνατούς φόβους. Εάν μόνο ένα παιδί έχει σημειώσει ότι φοβάται πολύ κάποιο πράγμα, ο δάσκαλος θα πρέπει να φροντίσει να τονίσει ότι ο ίδιος ή κάποιος φίλος του έχει (ή είχε, όταν ήταν παιδί) νιώσει τον ίδιο φόβο.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Μήπως ορισμένοι από εσάς δίστασαν να αναγνωρίσουν ότι έχουν ορισμένους φόβους; Γιατί; (Παρατήρηση: η ερώτηση αυτή δε θα προκαλέσει αναγκαστικά μία απάντηση ωστόσο, ακόμα και η διατύπωσή της, μπορεί να προτρέψει τους μαθητές να σκεφτούν για το αν είναι ειλικρινείς απέναντι στους άλλους και κυρίως απέναντι στον ίδιο τους τον εαυτό).
- Οι μαθητές που σημείωσαν ότι φοβόντουσαν πολύ κάτι (το σκοτάδι, τους σκύλους, τους κακούς βαθμούς, την απαγγελία κ.λπ.) σκέφτονταν ότι μπορεί και άλλα παιδιά να φοβόντουσαν τα ίδια πράγματα;

Σημειώστε το φόβο που αναφέρεται πιο συχνά στο φύλλο των μαθητών και ρωτήστε: «Γιατί φοβόμαστε συχνά το σκύλο, το σκοτάδι;»

IIγ) Διεύρυνση: Επαναφορά στο φυσιολογικό και «εξορκισμός»

Η διεύρυνση έχει σαν στόχο:

Να επαναφέρει στο χώρο του «φυσιολογικού» τους φόβους, να δείξει ότι είναι κοινοί σε πολλούς ανθρώπους, να τους αποδραματοποιήσει και να μετριάσει το δυσάρεστο συναίσθημα που προκαλούν. Οι προτεινόμενες ερωτήσεις θα επιτρέψουν επομένως στο παιδί να «εξορκίσει» τους φόβους του μιλώντας γι' αυτούς, καταρχήν έμμεσα κι έπειτα άμεσα.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Γνωρίζετε ανθρώπους που έχουν φόβους (ενδεχομένως πολλούς φόβους) και που δεν αισθάνονται καλά εξαιτίας αυτού του πράγματος;
- Γνωρίζετε ανθρώπους που έχουν φόβους, αλλά που αισθάνονται καλά παρ' όλα αυτά;
- Γνωρίζετε ανθρώπους που κοροϊδεύουν ή που έχουν κοροϊδέψει αυτούς που φοβούνται; Έχουν δίκιο; Γιατί;
- Τι μπορούμε να κάνουμε αντί να κοροϊδεύουμε αυτούς που φοβούνται; (Να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε αυτούς που φοβούνται, ν' αναρωτηθούμε γιατί, να αναζητήσουμε λύσεις, κ.λπ.)
- Είναι κακό ή είναι ντροπή να φοβόμαστε; Γιατί; (Προσανατολίστε ενδεχομένως την ερώτηση προς έναν ορισμό του όρου «θάρρος»). (Δείξτε ότι είναι φυσικό να φοβόμαστε, ότι όλος ο κόσμος φοβάται σε κάποια στιγμή της ζωής του, ότι εάν ορισμένοι καταφέρνουν να ξεπεράσουν καλύτερα από άλλους τους φόβους τους, δεν το κάνουν ούτε με τη φυγή ούτε με την εγκατάλειψη, αλλά με την αντιμετώπιση).
- Πιστεύετε ότι οι ενήλικοι επίσης φοβούνται μερικές φορές / συχνά;
- Τι κάνουν για να υπερνικήσουν αυτούς τους φόβους;

- Τι μπορεί να συμβεί αν δεν καταφέρουν να υπερνικήσουν αυτούς τους φόβους; Ψυχικές διαταραχές, διάφορες ασθένειες, αλκοολισμός, ουσιοεξαρτήσεις;
- Πιστεύετε ότι εγώ (ο δάσκαλος) φοβάμαι μερικές φορές; (Ίσως είναι χρήσιμο να αναφέρει ο δάσκαλος ορισμένους από τους φόβους του).

Προτείνετε στους μαθητές να ρωτήσουν τους γονείς τους αν κι αυτοί φοβούνται ορισμένα πράγματα.

III) Εισαγωγή στο θέμα και συνειδητοποίηση μέσω της μίμησης

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να χρησιμεύσει για να επεκτείνει τις δύο προηγούμενες ασκήσεις ή για να αντικαταστήσει το φύλλο «Φοβάμαι...», κυρίως για τους μικρότερους μαθητές. Συγκεντρώστε τα παιδιά σε ομάδες των δύο για να τα κάνετε να μιμηθούν «φόβους». Ο ένας από τους δύο μαθητές θα παίξει αυτόν που φοβάται και ο άλλος αυτόν που προκαλεί το φόβο.

Αφήστε στους μαθητές το χρόνο να συζητήσουν για να διαλέξουν τι θα μιμηθούν και να αποφασίσουν ποιος θα κάνει τι, κ.λπ. Ένα - ένα τα ζευγάρια δίνουν την «παράστασή» τους. Οι θεατές προσπαθούν να μαντέψουν το φόβο που παρουσιάστηκε. Εάν χρειαστεί θέτουν ερωτήσεις στις οποίες δεν απαντούν παρά κουνώντας το κεφάλι, για να πουν ναι ή όχι. Αυτή η συμπληρωματική δραστηριότητα στοχεύει, όπως και η προηγούμενη, στην επαναφορά στο χώρο του «φυσιολογικού» και στη απομυθοποίηση ορισμένων φόβων μέσα από μια «δραματοποιημένη παρουσίαση».

Σύγκρουση αντιλήψεων

Εισαγωγή

Πολλά είναι τα άτομα που ξεκίνησαν να κάνουν χρήση νόμιμων ή παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών, γιατί δεν είδαν ή δε θέλησαν να δουν παρά μία μόνο όψη αυτής της χρήσης. Αφέθηκαν να παρασυρθούν από τη «διαφήμιση» που γίνεται για τις ουσίες από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή από τον περίγυρο τους (φίλους, συναδέλφους). Έτσι, στη χώρα μας, οι σκέψεις που αφορούν τα οιοπνευματώδη είναι γενικά πολύ θετικές: συνυφασμένα με τον εορτασμό, με τα καλά γεύματα, φαίνονται απαραίτητα για μία θερμή επικοινωνία. Αν περιοριζόμασταν σε αυτή την όψη των πραγμάτων, θα ήταν σαν να αγνοούσαμε όλα τα πιθανά προβλήματα που μπορεί να συνοδεύουν την κατάχρηση: τροχαία ατυχήματα, ασθένειες, εκδηλώσεις βίας, κοινωνική και οικονομική κατάρπτωση, κ.λπ.

Αφίσες, ταινίες και εφημερίδες κάνουν τον χρήστη να ονειρεύεται ότι μπορεί να αποκτήσει ανδρισμό (καουμπόυ, πειρατής), γοητεία ή κύρος με την τάδε μάρκα τσιγάρου.

Τελικά, τα παράνομα ναρκωτικά προκαλούν διάφορες αντιδράσεις: ενώ εμπνέουν φόβο και καταδικάζονται στο οικογενειακό περιβάλλον, ορισμένες ομάδες τα βλέπουν αντίθετα με πολύ θετικό τρόπο: τα παράνομα ναρκωτικά είναι γι' αυτούς η περιπέτεια, το ταξίδι, η ανάπτυξη πνευματικών ικανοτήτων, η αλλοίωση της αίσθησης του χρόνου, με μία λέξη η ευχαρίστηση. Ο στόχος μας είναι να προετοιμάσουμε τους μαθητές να αντιδράσουν σ' αυτές τις ιδέες.

Είναι σημαντικό να δώσουμε στο άτομο, στο παιδί ειδικότερα, τα μέσα που θα του επιτρέψουν να προσεγγίσει την πραγματικότητα βλέποντας όχι μόνο τη μία της όψη -που είναι πάντοτε περιοριστική, αλλά διακρίνοντας πολλές πλευρές της. Μαθαίνοντας τα παιδιά να διακρίνουν τις διαφορετικές συνιστώσες μιας πραγματικότητας, ενός φαινομένου, ενός πράγματος, ξυπνάμε το κριτικό τους πνεύμα, που είναι απαραίτητο για την κατάκτηση της αυτονομίας.

Γνωρίζοντας τις διάφορες όψεις μίας κατάστασης, είμαστε σε θέση να διαλέξουμε καλύτερα αυτό που μας ταιριάζει. Πρόκειται επομένως για το πέρασμα από μια σχεδόν ολοκληρωτική και ασυνείδητη υποκειμενικότητα σε μια άλλη υποκειμενικότητα, μέσω της οποίας συνειδητοποιούμε τη σχετικότητα της πραγματικότητας.

Μ' ένα πρώτο παιχνίδι («Υπάρχει πάνω στο τραπέζι») το παιδί θα οδηγηθεί να ανακαλύψει τα όριά του, τις παραμορφώσεις και τις παραποιήσεις της πραγματικότητας. Ένα δεύτερο παιχνίδι (μέρος II) θα του επιτρέψει να τελειοποιήσει και να γενικεύσει αυτή τη συνειδητοποίηση.

Υπάρχει πάνω στο τραπέζι

Στόχος: με τη βοήθεια ενός εντύπου, που θα παρουσιαστεί στο σύνολο της τάξης, επιδιώκεται η συνειδητοποίηση της σχετικότητας των αντιλήψεων και των κρίσεων, καθώς και οι παραπνοήσεις που οφείλονται στη μνήμη.

Χρόνος

Δύο ή τρία μαθήματα

Υλικό

- Διαφάνεια «Υπάρχει πάνω στο τραπέζι» (βλ. σελ. 47)
- Φύλλο «Τρόφιμα που είδα» σε φωτοτυπίες (βλ. σελ. 49)
- Σειρά ετικετών «Τρόφιμα για να επιλέξουμε» - Φωτοτυπήστε και κόψτε (σελ. 51)
- Φύλλο «Καλά / Όχι καλά» σε φωτοτυπίες (σελ. 53)

Ια) Εισαγωγή στο θέμα με την προβολή μιας διαφάνειας

Α. Εισαγωγή με μια αφήγηση (απευθύνεται κυρίως στους μαθητές της Β' τάξης)

«Όταν επέστρεψα στο σπίτι παρατήρησα ότι κάποιος είχε κάνει ψώνια και τα είχε αφήσει όλα πάνω στο τραπέζι. Μερικά τρόφιμα μάλιστα ήταν στοιβαγμένα. Να τι είδα πάνω στο τραπέζι της κουζίνας ...»

Β. Προβολή της διαφάνειας «Υπάρχει πάνω στο τραπέζι»

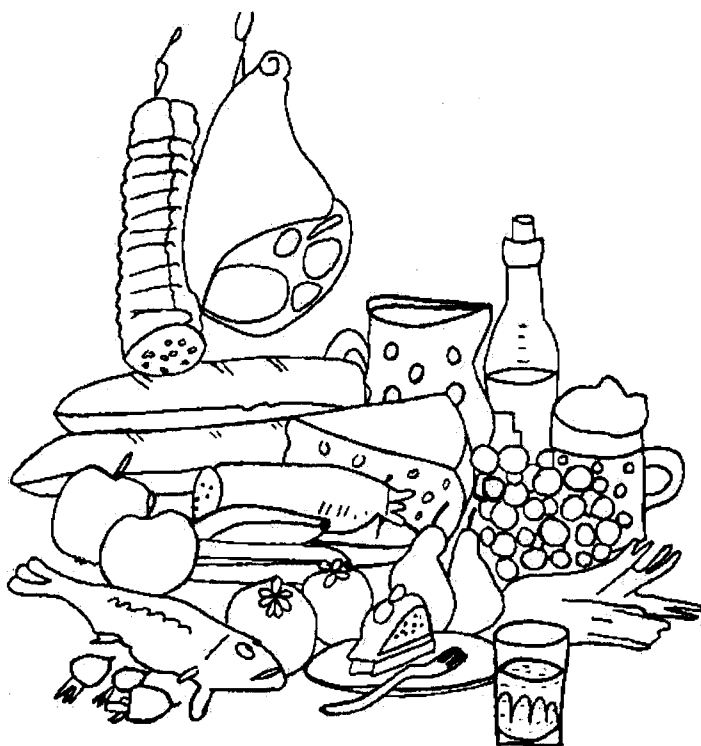
Προβάλετε τη διαφάνεια και ζητήστε από τους μαθητές να είναι εξαιρετικά προσεχτικοί σ' αυτό που βλέπουν. (Ο χρόνος προβολής είναι αρκετά σύντομος, επαρκής όμως για να διακρίνουν τα τρόφιμα που εμφανίζονται).

«Καθώς βλέπετε, υπάρχουν πολλά διαφορετικά τρόφιμα ανακατεμένα πάνω στο τραπέζι και δεν πρόκειται να πεθάνουμε από την πείνα. Αυτό που μου μένει είναι να φτιάξω έναν κατάλογο με όλα αυτά τα τρόφιμα. Πήγα να κρεμάσω το σακάκι μου και να κάνω ένα τηλεφώνημα αλλά όταν επέστρεψα στην κουζίνα, όλα είχαν εξαφανιστεί! Ένα πονηρό στοιχειό (που είχε τη μορφή βατράχου) μου είχε κάνει φάρσα και είχε κρύψει όλα τα τρόφιμα. Αδύνατον να θυμηθώ τι υπήρχε πάνω στο τραπέζι. Μπορείτε να με βοηθήσετε»;

(Παρατήρηση: Αυτή η εισαγωγική αφήγηση δεν είναι απαραίτητη. Ο δάσκαλος μπορεί άνετα να την καταργήσει και να περιοριστεί στην προβολή της διαφάνειας).

Διαφάνεια: «Υπάρχει πάνω στο τραπέζι»

Γ. Σχηματισμός ομάδων

Για να ευνοήσουμε την αντιπαράθεση γνώμων που αποκλίνουν μεταξύ τους, φτιάχνουμε ζευγάρια (ή τριάδες) με μαθητές που δεν τα πηγαίνουν καλά μεταξύ τους. Θα προκύψει μια δυναμική πιθανόν συγκρουσιακή, χρήσιμη για τους στόχους μας.

Δ. Παιγνίδι αντίληψης και μνήμης υπό τη μορφή διαγωνισμού

Πάνω στο φύλλο «Τρόφιμα που είδα» οι πιο μικροί μαθητές της Β΄ τάξης, θα κολλήσουν μία ετικέτα που θα αναπαριστά καθένα από τα τρόφιμα που νομίζουν ότι έχουν δει πάνω στο τραπέζι. Όταν τελειώσει ο διαγωνισμός, ο δάσκαλος θα μπορέσει να γράψει στον πίνακα τα ονόματα των τροφίμων και οι μαθητές θα αντιγράψουν τη λέξη δίπλα στις ετικέτες. Αντίθετα, οι μεγαλύτεροι μαθητές (Γ΄ και Δ΄ τάξης) θα γράψουν τα τρόφιμα που είδαν: (άσκηση υπολογισμού, μνήμης, λεξιλογίου και ορθογραφίας). Γι' αυτούς η ετικέτα δεν είναι παρά μία εικονογράφηση.

Αν το σημειωμένο τρόφιμο εμφανίζεται πράγματι στο φύλλο προβολής, η ομάδα κερδίζει ένα βαθμό. Αν αντίθετως δεν εμφανίζεται, η ομάδα χάνει ένα βαθμό. Όσοι έχουν τους περισσότερους βαθμούς κερδίζουν. Καθώς κάθε ομάδα δεν διαθέτει παρά έναν κατάλογο, οι μαθητές πρέπει αναγκαστικά να συζητήσουν για να φτάσουν σε συμφωνία πριν πάρουν την απόφασή τους και γράψουν το όνομα του τροφίμου ή πριν κολλήσουν την ετικέτα που το αναπαριστά. Επομένως οι συζητήσεις επιτρέπονται, φτάνει να γίνονται χαμηλόφωνα.

Φύλλο εργασίας: «Τρόφιμα που είδα»

 Τρόφιμα που είδα	

Φύλλο εργασίας: «Τρόφιμα για να επιλέξουμε»

Ιβ) Συνειδητοποίηση: σχετική αξιοπιστία της αντίληψης και της μνήμης σε μία ιδιαίτερη περίπτωση

Πριν από την αντιπαραβολή με αυτά που δείχνει το έντυπο

Με μία σειρά ερωτήσεων, το παιδί, σε μία ιδιαίτερη περίπτωση, θα οδηγηθεί στο να αναρωτηθεί:

- για τις ικανότητες παρατήρησης και ερμηνείας που διαθέτει, καθώς και για τη μνήμη του: (συνειδητοποίηση της υποκειμενικότητάς του σε σχέση μ' αυτή των συμμαθητών του),
- για τις ικανότητές του να υπερασπιστεί την άποψή του.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Ποιος νομίζει ότι η ομάδα του ξέχασε κάποια τρόφιμα;
- Πιστεύετε ότι έχετε ξεχάσει πολλά τρόφιμα;
- Ποια τρόφιμα ξεχάσατε; Γιατί αυτά κι όχι άλλα; (Υπάρχει η τάση να ξεχνάτε τα τρόφιμα που δε σας αρέσουν ή που σας είναι αδιάφορα;)
- Ποιος πιστεύει ότι η ομάδα του δεν έκανε κανένα λάθος;
- Υπήρξαν (υπάρχουν ακόμη) διαφωνίες στις ομάδες;
- Κατάφεραν όλες οι ομάδες να συμφωνήσουν για τον κατάλογο τροφίμων;
- Τι κάνατε για να φτιάξετε τον τελικό κατάλογο;
- Μήπως συναντήσατε δυσκολίες στη δημιουργία αυτού του τελικού καταλόγου;
- Τι κάνατε για να έρθετε σε συμφωνία;

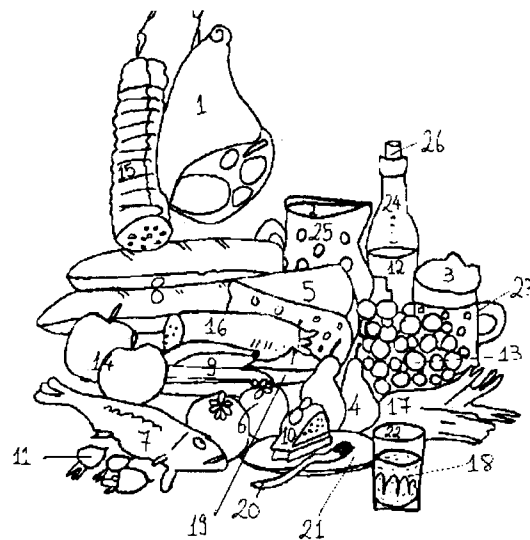

- Αν έπρεπε να επαναλάβετε αυτό το παιχνίδι θα προτιμούσατε να προσπαθήσετε να το κάνετε με κάποιον άλλο; Γιατί;
- Αν έπρεπε να επαναλάβετε αυτό το παιχνίδι, τι θα κάνατε για να βελτιώσετε τη συνεργασία;

Αντιπαράβολή ανάμεσα σ' αυτό που έγινε αντιληπτό και σ' αυτά που δείχνει τό έντυπο

Οι μαθητές αφήνουν το στυλό τους και παίρνουν ένα άλλο διαφορετικού χρώματος για τη διόρθωση. Προβάλλουμε τη διαφάνεια για δεύτερη φορά. Βάζουμε τους μαθητές να αναγνωρίσουν τα τρόφιμα.

Ολοκληρωμένος κατάλογος των τροφίμων:

Τρόφιμα που δεν μπορεί να τα μπερδέψει κανείς

1. ζαμπόν
2. γάλα (σε κούπα)
3. μπύρα (σε ποτήρι μπύρας)
4. αχλάδια
5. κομμάτι τυριού
6. ντομάτες
7. ψάρι
8. ψωμί
9. μπανάνες
10. κομμάτι γλυκού (σε πιατάκι μ' ένα πηρούνι)
11. ραπανάκια

Τρόφιμα «διφορούμενα» που μπορεί να τα αντιληφθεί κανείς με διαφορετικούς τρόπους

12. κρασί, ξίδι ή σιρόπι (σε μπουκάλι)
13. σταφύλι άσπρο ή μαύρο ή δαμάσκηνα, κ.λ.π.
14. μήλα, ντομάτες
15. σαλάμι ή άλλα αλλαντικά
16. σαλάμι, λουκάνικο
17. μάραθο ή άλλο λαχανικό
18. σιρόπι ή άλλο ποτό σε ποτήρι

Στοιχεία μη καταναλώσιμα (που δεν πρέπει να σημειωθούν)

19. ξύλινη πλάκα για το ψωμί
20. πιρούνι
21. πιάτο
22. ποτήρι
23. μεγάλο ποτήρι μπύρας
24. μπουκάλι
25. κούπα
26. φελλός

Οι μαθητές διορθώνουν τα λάθη τους. Πιθανόν να προκύψουν συζητήσεις για ορισμένα τρόφιμα που μπορούν να ιδωθούν διαφορετικά - ηθελημένα δεν φαίνονται όλα καθαρά πάνω στη διαφάνεια.

Θα τεθεί ένα πρώτο πρόβλημα αντίληψης, γιατί δε θα έχουν δει όλοι τα ίδια τρόφιμα. Γιατί; Ο δάσκαλος θα υπογραμμίσει αυτές τις αποκλίσεις. Καθώς το παιχνίδι παρουσιάστηκε με τη μορφή διαγωνισμού, πρέπει να αναδείξουμε ένα νικητή. Για τις διαφορούμενες περιπτώσεις ποιες απαντήσεις θα θεωρηθούν σωστές; Το σύνολο της τάξης θα αποφασίσει γι' αυτό. Οι μαθητές θα πρέπει να είναι ικανοί να δικαιολογήσουν την άποψή της. Με τη σειρά της κάθε ομάδα θα παρουσιάσει το αποτέλεσμα της, αριθμό σωστών τροφίμων, αριθμό λάθος τροφίμων, σύνολα βαθμών, το οποίο θα γράψει ο δάσκαλος στον πίνακα.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Ποιες ομάδες πίστευαν ότι δεν είχαν παραλείψει κανένα τρόφιμο από τον κατάλογο;
- Υπάρχουν ομάδες (μαθητές) που πίστευαν ότι είχαν ξεχάσει κάποια τρόφιμα αλλά στην πραγματικότητα δεν είχαν ούτε ξεχάσει ούτε προσθέσει;
- Το να μπορούμε να πούμε ή να μαντέψουμε τον αριθμό των λαθών που κάναμε, που μας παραπέμπει; (Αυτο-αξιολόγηση, αυτογνωσία, αναγνώριση των ορίων μας). (Ο δάσκαλος θα προσαρμόσει φυσικά τη διατύπωση αυτής της ερώτησης στην ηλικία των μαθητών).
- Μήπως ορισμένοι μαθητές εκτιμούν ότι η επιλογή του νικητή είναι κάπως αυθαίρετη; Με άλλα λόγια, μήπως ορισμένοι μαθητές εκτιμούν ότι κάτι δε γίνεται σωστά για την ανάδειξη του νικητή εξαιτίας του διφορούμενου, ορισμένων εικονιζόμενων τροφίμων; (Πάλι εδώ ο δάσκαλος θα προσαρμόσει την ερώτηση στο επίπεδο των μαθητών του, κυρίως όσον αφορά το λεξιλόγιο).

Ιγ) Διεύρυνση: υποκειμενικότητα της αντίληψης - σχετικότητα των στάσεων γενικά

Ευαισθητοποιούμε τους μαθητές σχετικά με τις αποχρώσεις που μπορούν να έχουν τα πράγματα, τα γεγονότα, οι πράξεις που αντιλαμβανόμαστε. Τους οδηγούμε να καταλάβουν ότι η βεβαιότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτη.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Γνωρίζετε περιπτώσεις όπου είναι σημαντικό να θυμηθούμε με ακρίβεια κάτι που είδαμε; Μπορούμε να είμαστε απόλυτα σίγουροι γι' αυτό που είδαμε;
- Όταν συμβαίνει ένα ατύχημα, οι αυτόπτες μάρτυρες περιγράφουν το συμβάν που είδαν; Αυτό που λένε ότι είδαν είναι πάντα η πραγματικότητα ή μπορούν μερικές φορές να κάνουν λάθος; Τι πιστεύετε;
- Πιστεύετε ότι είναι δυνατόν ν' αναγνωρίσουμε με βεβαιότητα έναν κλέφτη που είδαμε στα γρήγορα; Γιατί;
- Πιστεύετε ότι όταν έχουμε ζήσει κάτι μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα «ήταν έτσι και μόνο έτσι;». Μπορούμε να δούμε όλες τις όψεις ενός γεγονότος; Να έχουμε καταλάβει τα πάντα; Και να είμαστε βέβαιοι; Μπορούμε να κρίνουμε με όλα τα δεδομένα;

IIα) Δεύτερη εισαγωγή στο θέμα με ένα φύλλο εργασίας

Το σύνολο της τάξης έχει τώρα φτάσει σε συμφωνία σχετικά με τα τρόφιμα που εμφανίζονται πάνω στο τραπέζι. Μια νέα δραστηριότητα προτείνεται λοιπόν στους μαθητές, που απαιτεί ικανότητες κρίσης και εκτίμησης.

Μοιράστε το φύλλο «Καλά / Όχι καλά», ένα για κάθε ομάδα. Μαζί, οι ίδιοι μαθητές θα ταξινομήσουν στη μια στήλη τα καλά τρόφιμα και στην άλλη όσα δεν είναι καλά. (Οι μαθητές της Β' τάξης θα προχωρήσουν σ' αυτή την κατάταξη χάρη στη 2η σειρά ετικετών).

Φύλλο Εργασίας: «Καλά / Όχι καλά»

	
Καλά	Όχι Καλά

IIβ) Δεύτερη συνειδητοποίηση: κρίση και εκτίμηση

Ηθελήμενα η έννοια του όρου «Καλά» δεν έχει διευκρινιστεί πάνω στο φύλλο. Είναι προφανές ότι μπορεί να ερμηνευτεί είτε ως *καλό στη γεύση* είτε ως *καλό για την υγεία*! Είναι δουλειά των μαθητών να διαλέξουν την ερμηνεία τους. Στη συζήτηση που θα ακολουθήσει, ο δάσκαλος θα φροντίσει να υπογραμμίσει αυτή την πρώτη διαφορά. Οι μαθητές θα πρέπει να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους διάλεξαν τη μια έννοια αντί της άλλης.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Καταφέρατε πάντοτε να συμφωνήσετε για το τι είναι καλή τροφή και τι όχι;
- Γιατί οι άνθρωποι δεν αναφέρουν όλοι τα ίδια τρόφιμα, όταν τους ρωτούν ποιο είναι καλό και ποιο όχι;
- Από τι εξαρτάται;
- Μπορούμε να φτιάξουμε έναν κατάλογο για τα καλά και τα κακά τρόφιμα που να ισχύει για όλον τον κόσμο; Γιατί;
- Ρωτήστε τις διάφορες ομάδες ποιες τροφές υπέδειξαν ως καλές.
- Ποιος έβαλε το γλυκό στις «καλές τροφές»; Γιατί;
- Ποιος έβαλε το μπουκάλι (κρασιού ή μπύρας) στις «καλές τροφές»; Ποιος στις «όχι καλές»; Γιατί;
- Γιατί κάποια ομάδα διάλεξε την έννοια «καλό στη γεύση»;
- Γιατί κάποια άλλη ομάδα διάλεξε την έννοια «καλό στην υγεία»;

- Γιατί μία τρίτη ομάδα μπέρδεψε τις δύο έννοιες;
- Μπορούμε να έχουμε γενικά κριτήρια που να καθορίζουν τι είναι:
 - καλό στη γεύση;
 - καλό στην υγεία;
- Υπάρχουν τροφές καλές για την υγεία των ενηλίκων, αλλά όχι των παιδιών / ή το αντίστροφο;

IIγ) Δεύτερη διεύρυνση: η υποκειμενικότητα των κρίσεων γενικά

Προτρέπουμε τους μαθητές να ανακαλύψουν, να εκφράσουν, τη δική τους άποψη και να την υπερασπιστούν αν χρειαστεί. (Κάθε δήλωση ισχύει μόνο όταν στηρίζεται σε επιχειρήματα).

Κάνουμε τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι δύο ή περισσότερα άτομα μπορούν να έχουν διαφορετικές θέσεις, κρίσεις και ιδέες για το ίδιο πράγμα, δίχως να έχει αναγκαστικά ο ένας άδικο και ο άλλος (ή οι άλλοι) δίκιο. Δεν είναι απαραίτητο όλοι να σκέπτονται, να κάνουν και να λένε τα ίδια πράγματα: έτσι, για παράδειγμα, δεν υπάρχει κριτήριο που να ισχύει για όλους για το τι θεωρούμε «καλό» και τι «όχι καλό» στη γεύση.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Γνωρίζετε άλλες περιπτώσεις ή άλλα παραδείγματα που να απεικονίζουν το πρόβλημα της υποκειμενικότητας των κρίσεων;
- Μερικές φορές μέσα στην έρημο οι άνθρωποι βλέπουν φοινικίες, μία όαση ή νερό. Τι πιστεύετε γι' αυτή την αντίληψη;
- Μήπως όταν δύο πρόσωπα έχουν διαφορετικές ιδέες ή γνώμες πάνω σ' ένα πρόβλημα ή κάτι άλλο (μία ταινία, ένα παιγνίδι, κ.λπ.), ο ένας έχει πάντα άδικο και ο άλλος έχει πάντα δίκιο; Δεν μπορεί να έχουν δίκιο και οι δύο πλευρές; Μήπως γνωρίζετε παραδείγματα;
- Η υποκειμενικότητα των κρίσεων μπορεί να προκαλέσει σ' αυτόν που την υφίσταται ένα συναίσθημα αδικίας. Γνωρίζετε τέτοιες περιπτώσεις; (π.χ. διαγωνισμός τραγουδιού, βαθμοί στο σχολείο, παρατηρήσεις των γονέων, κ.λπ.)

Συμπληρωματική δραστηριότητα

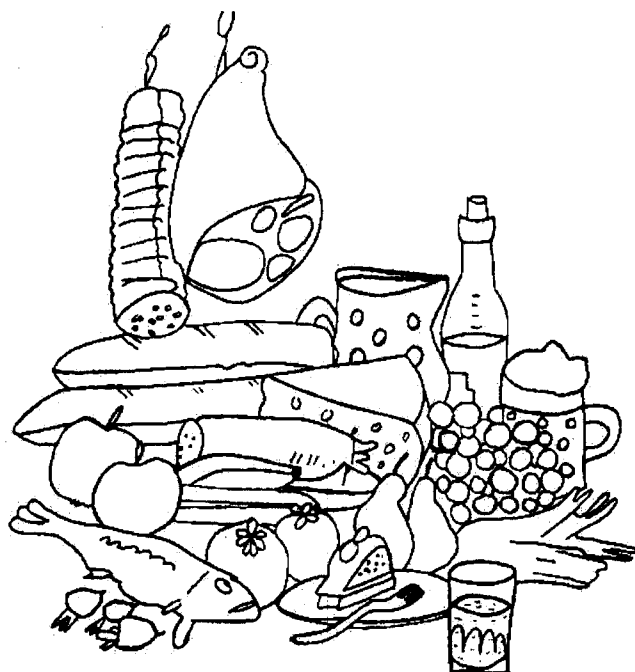
(προαιρετική, ενδεχομένως να γίνει στο σπίτι)

Οι μαθητές έχουν δει τώρα δύο φορές τη διαφάνεια που απεικονίζει τα τρόφιμα. Τη γνωρίζουν καλά. Μοιράζουμε τα φύλλα «Χρωματίστε τα τρόφιμα» (Ως μοντέλο γι' αυτό το φύλλο εργασίας σε φωτοτυπίες μπορεί να χρησιμοποιηθεί το μοντέλο από τη διαφάνεια «Υπάρχει πάνω στο τραπέζι», σελ. 47).

Οι μαθητές προσπαθούν να αναπαράγουν, όσο πιο πιστά μπορούν, τα χρώματα των τροφίμων που εμφανίζονται στη διαφάνεια. Η πιστότητα της αναπαραγωγής εξαρτάται συγχρόνως από την ανάμνηση που έχουν κρατήσει οι μαθητές για τα χρώματα που είδαν και από τη δυνατότητα να αναπαράγουν αυτά τα χρώματα με τα μολύβια που διαθέτουν.

Φύλλο εργασίας: «Χρωματίστε τα τρόφιμα»

Αντιπαράβολή με αυτά που δείχνει το έντυπο

Όταν προσπαθούμε να αναπαράγουμε την πραγματικότητα υπεισέρχονται δύο στοιχεία παραποίησης: η αντίληψη («είδα μπλε, είδες πράσινο») και τα μέσα αναπαραγωγής (π.χ. σχέδιο, λέξεις).

Προτάσεις για ερωτήσεις:

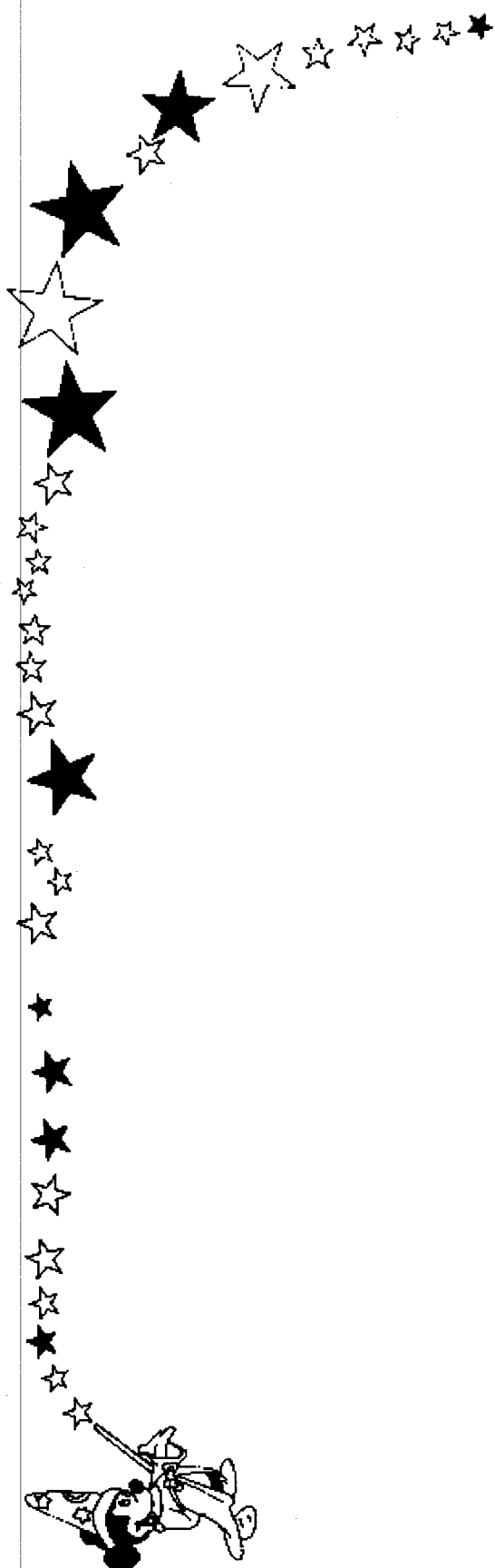
- Τα χρώματα είναι τα ίδια; Σχεδόν τα ίδια;
- Ποιος έβαλε τελείως διαφορετικά χρώματα; Γιατί; (Διότι δε θυμόταν, διότι δεν είδε με τον ίδιο τρόπο, διότι δεν είχε τα αναγκαία μέσα, κ.λπ.)
- Γνωρίζετε άλλα παραδείγματα παραποίησης μιας πραγματικότητας;
- Αυτές οι παραμορφώσεις της πραγματικότητας μπορούν να έχουν σοβαρές συνέπειες;
- Πώς μπορούμε να αποφύγουμε τις ενδεχόμενες κακές συνέπειες;

Μέσα από αυτές τις ερωτήσεις το παιδί οδηγείται στο να καταλάβει ότι η γνώση των παραμορφώσεων της αντίληψης και της μνήμη μας μάς επιτρέπει να αμφιβάλλουμε για τις απόλυτες κρίσεις των άλλων και να αποφεύγουμε να κάνουμε κατηγορηματικές δηλώσεις.

Το παιδί θα είναι περισσότερο σε θέση να «ελέγξει» τις δικές του αναμνήσεις, θα αυξήσει το κριτικό του πνεύμα και την αυτονομία του απέναντι στους άλλους.

Φύλλα εργασίας για να φωτοτυπηθούν

	Σελίδα
Διαπροσωπική σύγκρουση	
- Φύλλο εργασίας: «Ο Μάγος»	43
Συναισθηματική σύγκρουση	
- Φύλλο εργασίας: «Φοβάμαι...»	45
Σύγκρουση αντιλήψεων	
- Μοντέλο για διαφάνεια: «Υπάρχει πάνω στο τραπέζι»	47
- Φύλλο εργασίας: «Χρωματίστε τα τρόφιμα»	47
- Φύλλο εργασίας: «Τρόφιμα που είδα»	49
- Ετικέτες: «Τρόφιμα για να επιλέξουμε» για να κοπούν και να κολληθούν	51
- Φύλλο εργασίας: «Καλά / Όχι καλά»	53

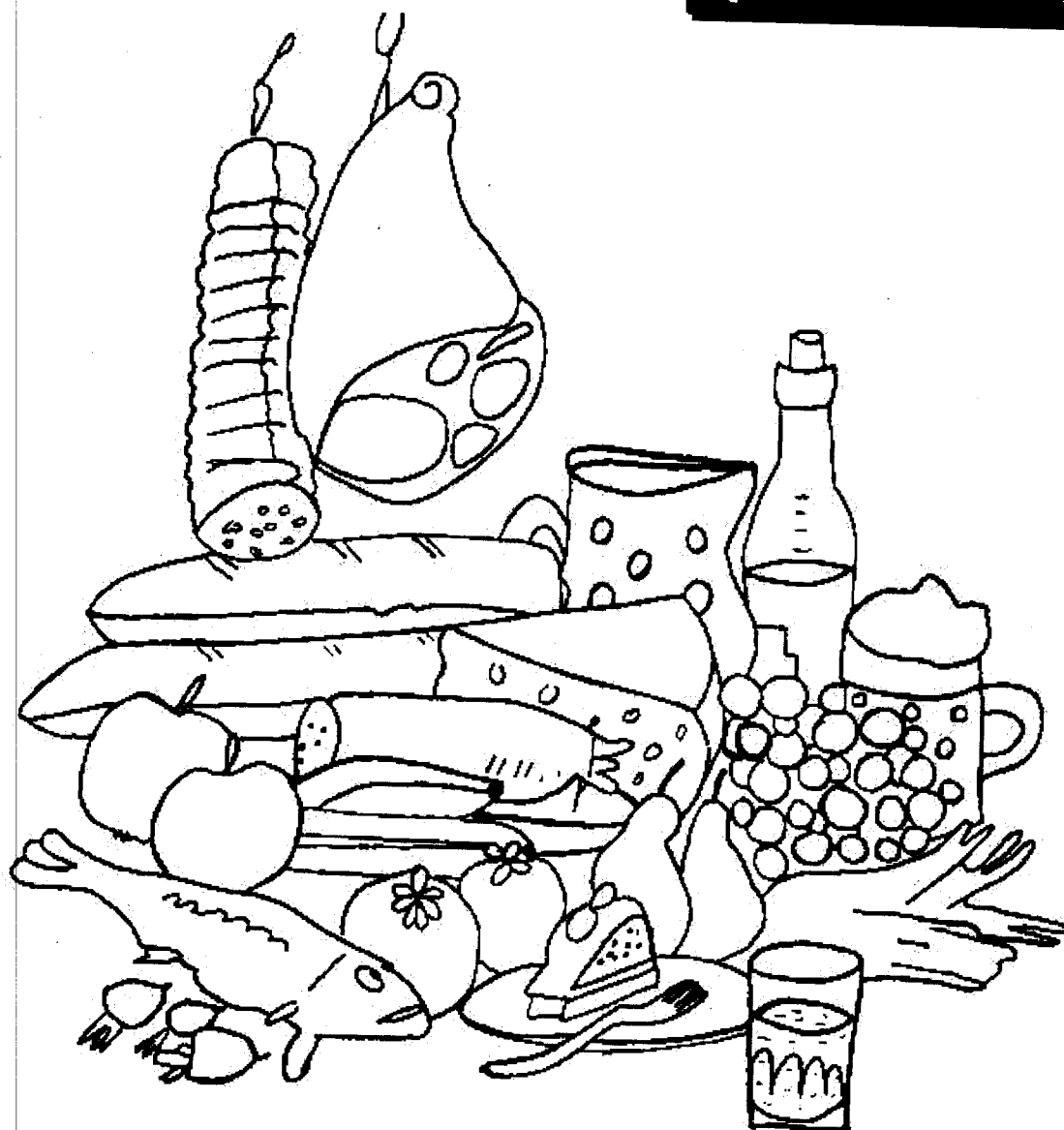

Όνομα: _____

Επώνυμο: _____

Βάλε ένα σταυρό στη στήλη που σου ταιριάζει κι έπειτα συμπλήρωσε τον κατάλογο

Φοβάμαι		Καθόλου	Λίγο	Πολύ
Το σκοτάδι				
Τις βουτιές				
Να διασχίζω το δρόμο				
Να τραγουδάω μόνος/η				
Μη με κοροϊδέψουν				
Μην τις φάω				
Μην πάρω κακούς βαθμούς				
Μη με μαλώσουν				

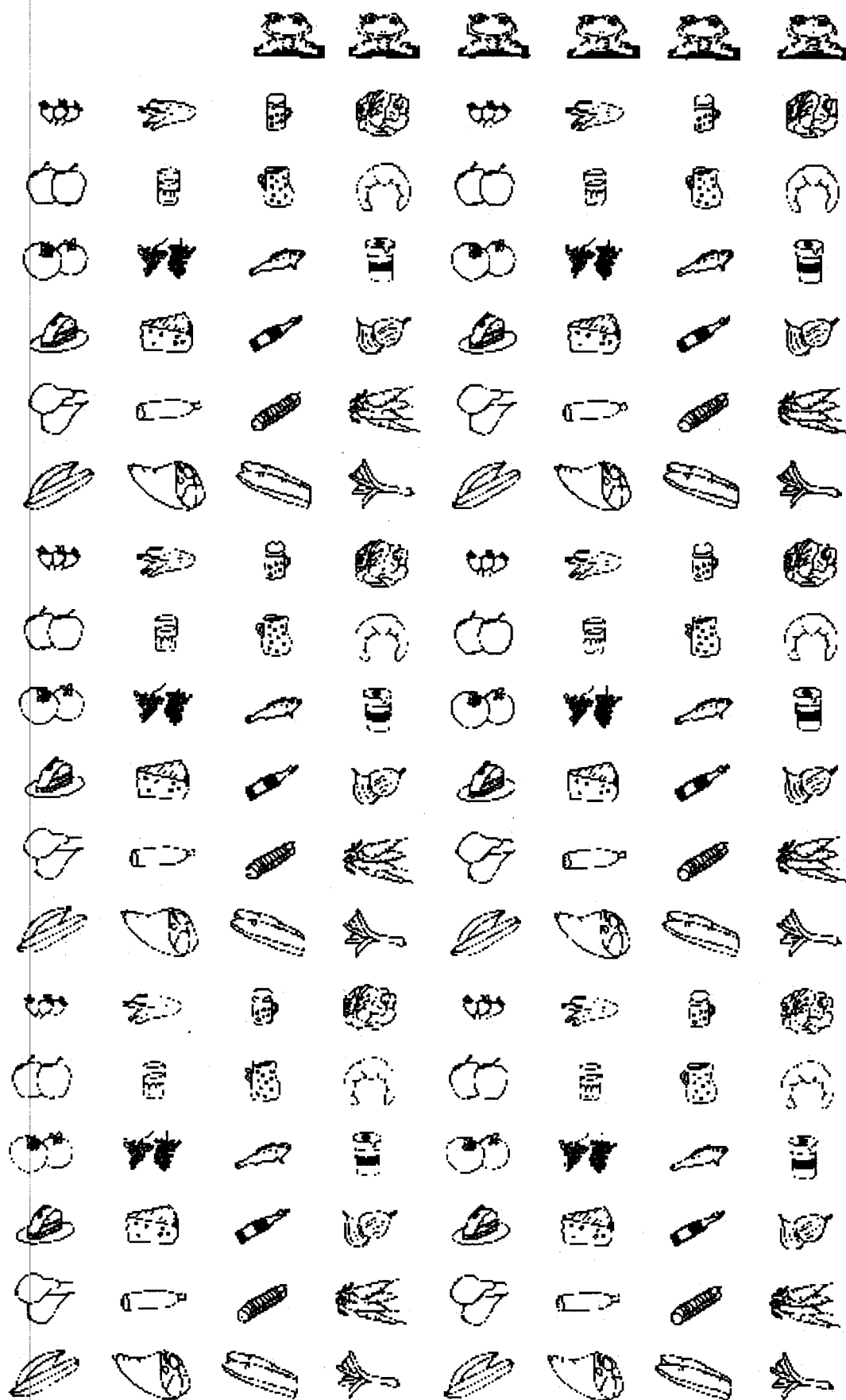

Επώνυμο:

Τρόφιμα που είδα

Επώνυμο:

Καλά

Όχι Καλά

Μέρος Δεύτερο

Διαπροσωπική σύγκρουση

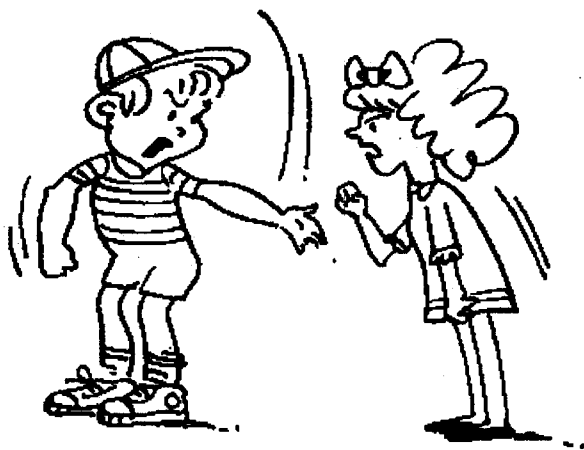
Εισαγωγή

Με το παιχνίδι «*Το σπίτι των ονείρων μου*» (και τις δραστηριότητες που το συνόδευαν) που παρουσιάσαμε στο πρώτο μέρος, το παιδί οδηγήθηκε να συνειδητοποιήσει:

- τις συγκρούσεις που μπορούν να γεννηθούν ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, στο πλαίσιο μιας συνεργασίας που τους επιβάλλεται (σχέδιο)
- τα προβλήματα των κριτηρίων επιλογής (εκλογική διαδικασία)
- δυσκολίες σχετικές με την ανάληψη κοινωνικών ρόλων (νικητές και χαμένοι) στο πλαίσιο μιας ομάδας.

Με ερωτήσεις και συζητήσεις, το παιδί οδηγήθηκε να ανακαλύψει, μέσα από τη διαδικασία της επικοινωνίας, την ακρόαση και την ικανότητα να μπαίνει στη θέση του άλλου καθώς και τρόπους επίλυσης των διαπροσωπικών συγκρούσεων.

Ένα καινούριο παιχνίδι θα επιτρέψει στο παιδί να επαναλάβει και να τελειοποιήσει αυτή τη συνειδητοποίηση και αν είναι δυνατό, να αφομοιώσει με δημιουργικό τρόπο αυτές τις καινούριες γνώσεις, για να μπορεί να τις χρησιμοποιεί προκειμένου να ξεπερνά γενικά διαπροσωπικές συγκρούσεις.

Γράμματα για να σχηματίζουμε λέξεις

Στόχος: να ξεπεράσουμε μία συγκρουσιακή κατάσταση που προκαλείται από ένα διαγώνισμα ελληνικών.

Χρόνος

Δύο μαθήματα

Υλικό

Δύο σελίδες στις οποίες εμφανίζονται σειρές γραμμάτων του αλφαβήτου (να φωτοτυπηθούν και στη συνέχεια να κοπούν). Κάθε σειρά θα χρωματιστεί από τα παιδιά με διαφορετικά χρώματα, σύμφωνα με το παρακάτω μοντέλο. Τα χρώματα αντιστοιχούν σε επίπεδα δυσκολιών: άσπρο και κίτρινο = εύκολο, πράσινο και μπλε = μέτριο, κόκκινο = δύσκολο.

Αν θέλουμε μπορούμε να κολλήσουμε τις δύο σελίδες με τα τετράγωνα πάνω σε ένα χαρτόνι.

A	A	T	E	Σ	I	N	A	K	Π	P	O	T	Σ	σειρά άσπρου χρώματος
A	H	E	E	H	P	K	M	M	N	Ω	Σ	T	T	σειρά κίτρινου χρώματος
A	E	H	Λ	P	I	Π	O	B	Γ	E	Λ	H	P	σειρά πράσινου χρώματος
A	Δ	Γ	E	M	I	Λ	O	Z	Θ	Σ	A	Υ	Δ	σειρά μπλε χρώματος
A	B	Γ	E	O	Π	Z	O	P	Ξ	Π	X	Ω	H	σειρά κόκκινου χρώματος

Φύλλο με μικρά τετράγωνα (που θα χρωματιστεί) πάνω στο οποίο θα τοποθετήσουν οι μαθητές τα γράμματά τους

Άσπρο									
Κίτρινο									
Πράσινο									
Μπλέ									
Κόκκινο									

Ι) Εισαγωγή στο θέμα μ' ένα διαγωνισμό Ελληνικών

Α. Σχηματισμός ομάδων

Βάζουμε μαζί δύο ή τρεις μαθητές που συνήθως δε συνεργάζονται.

Β. Διαγωνισμός

Ο διαγωνισμός πραγματοποιείται σε πέντε γύρους.

Α' γύρος

Κάθε ομάδα παίρνει πέντε φορές μια σειρά δεκατεσσάρων γραμμάτων του ίδιου χρώματος (αρχίζοντας από το άσπρο).

Μ' αυτά τα γράμματα προσπαθεί να σχηματίσει τη μεγαλύτερη λέξη που μπορεί, σε περιορισμένο χρόνο για κάθε γύρο (που τον ορίζει ο δάσκαλος). Στο τέλος του γύρου, οι διαγωνιζόμενοι τοποθετούν (ενδεχομένως κολλούν) τα γράμματα της τελικής λέξης (δηλαδή της μεγαλύτερης που βρήκαν) πάνω στη γραμμή που προβλέπεται (ίδιου χρώματος με το φόντο των γραμμάτων).

Β' γύρος

Επαναλαμβάνουμε το ίδιο με τις υπόλοιπες σειρές γραμμάτων. Στη συνέχεια χρωματίζουν τις φωτοτυπίες των φύλλων με τα τετράγωνα που τους έχει μοιράσει ο δάσκαλος, με τα αντίστοιχα χρώματα (βλ. υπόδειγμα).

Τα ορθογραφικά λάθη τιμωρούνται: όσα λάθος γράμματα έχει η ομάδα στη λέξη, τόσους αρνητικούς βαθμούς συγκεντρώνει. Η ομάδα που σε πέντε γύρους έχει συγκεντρώσει τους περισσότερους βαθμούς είναι αυτή που κερδίζει. (Για τους μαθητές της Β' τάξης μπορούμε να συγχωρήσουμε τα ορθογραφικά λάθη).

Επιτρέπουμε στους μαθητές- που ξέρουν να το χρησιμοποιούν- τη χρήση του λεξικού ή του φυλλαδίου λεξιλογίου. Αυτό όμως μόνο μετά το τέλος του πρώτου γύρου.

Για να ξεπεράσουμε αντιθέσεις και συγκρούσεις ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, η συζήτηση και η ανταλλαγή σκέψεων είναι απολύτως απαραίτητες. Επιτρέπουμε λοιπόν στους μαθητές ή και τους προτρέπουμε να μιλούν χαμηλόφωνα. Είναι χρήσιμο να επισημάνουμε ότι οι ομάδες για το συμφέρον τους δεν πρέπει να δίνουν ιδέες στους «αντιπάλους» τους. Η συζήτηση πρέπει να οδηγήσει σε μια οργάνωση της εργασίας μέσα στις ομάδες.

Γ. Επιλογή του νικητή

Στο κάλεσμα του δασκάλου, οι ομάδες -με τη σειρά- διαβάζουν, συλλαβίζουν και δείχνουν τις λέξεις τους. Οι βαθμοί σημειώνονται στον πίνακα. Μετά τους πέντε γύρους, βγαίνουν τα συνολικά αποτελέσματα.

IIα) Πρώτη συνειδητοποίηση: Ομαδική εργασία και συλλογική οργάνωση.

Μετά τον πρώτο γύρο, ο δάσκαλος θέτει κάποιες ερωτήσεις που πρέπει να έχουν στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας και επομένως τη βελτίωση της βαθμολογίας των μαθητών στους επόμενους γύρους.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Πώς έφτασε η νικήτρια ομάδα στη δημιουργία της μεγαλύτερης λέξης;
- Καταφέρατε να συμφωνήσετε αμέσως; Με ποιον τρόπο;
- Ήταν δύσκολο να βρείτε μια μεγάλη λέξη με αυτά τα γράμματα;
- Τι έκαναν οι άλλες ομάδες;
- Υπάρχουν ομάδες που δεν έβαλαν στο φύλλο με τα τετραγωνάκια μια λέξη εξαιτίας της ορθογραφίας της;
- Ποια ήταν αυτή η λέξη; (Ποιες ήταν αυτές οι λέξεις).
- Τι θα μπορούσε να σας βοηθήσει να αποφύγετε αυτό το πρόβλημα; (π.χ το να συμβουλευτείτε ένα λεξικό).
- Πιστεύετε ότι θα ήταν πιο εύκολο αν εργαζόσασταν ατομικά;
- Πιστεύετε ότι θα προχωρήσετε με διαφορετικό τρόπο στη συνέχεια;
- Πώς θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε για να βελτιώσουμε τα αποτελέσματα;

(Προτάσεις οργάνωσης: όλα τα μέλη της ομάδας προτείνουν τις λέξεις που σκέπτονται. Ένας μόνο θα τοποθετήσει τα γράμματα ενώ ένας άλλος θα ψάξει στο λεξικό. Προσοχή: είναι σημαντικό ν' ακούμε τις προτάσεις του κάθε μέλους της ομάδας. Αποφεύγουμε να μιλάμε όλοι συγχρόνως. Αν υπάρχει ανάγκη, αναθέτουμε σε ένα από τα μέλη της ομάδας το ρόλο του αρχηγού που θα δίνει το λόγο στους άλλους. (Η χρήση του λεξικού δεν πρέπει να μας κάνει να χάνουμε πολύ χρόνο).

Πριν συνεχίσουμε θα αφήσουμε ενδεχομένως μερικά λεπτά στους μαθητές, για να μπορέσουν να επεξεργαστούν μια στρατηγική.

Θα συνεχίσουμε το παιχνίδι και θα ξαναρχίσουμε τη συζήτηση μετά τους πέντε γύρους και την ανάδειξη του νικητή.

IIβ) Δεύτερη συνειδητοποίηση: οι καλύτερες τακτικές

Μπορούμε να θέσουμε ερωτήσεις ανάλογες με αυτές της πρώτης συνειδητοποίησης.

Θα πρέπει ωστόσο να προσθέσουμε:

- Παρατηρήσατε κάποια βελτίωση μετά την πρώτη συζήτηση;
- Η τακτική που ακολουθήσατε φάνηκε αποτελεσματική;
- Ποιοι είναι αυτοί που δεν κατάφεραν να οργανωθούν; Για ποιους λόγους;
- Νιώσατε την ανάγκη, σε μια δεδομένη στιγμή, να εξετάσετε πάλι τη στρατηγική σας με σκοπό να την τροποποιήσετε και ενδεχομένως να τη βελτιώσετε;
- Πιστεύετε ότι μία τέτοια μέθοδος μπορεί να φανεί χρήσιμη σε άλλες περιστάσεις;

- Μήπως ορισμένοι από σας παραιτήθηκαν από το να υποστηρίξουν την άποψή τους; Γιατί;
- Μήπως νιώσατε αδικημένοι; Μήπως κάποιοι από εσάς έχετε την εντύπωση ότι δεν ακουστήκατε αρκετά;
- Κατά τη διεξαγωγή του διαγωνισμού, όταν υπήρχε ασυμφωνία, βρήκατε τρόπους συνεννόησης; (Π.χ επαλήθευση στο λεξικό).

III) Διεύρυνση: αποκλίσεις και δυσκολίες μιας συνεργασίας

Κάντε τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη δυσκολία της ομαδικής εργασίας. Προσανατολίστε επίσης τη συζήτηση στην αβεβαιότητα που μπορεί να χαρακτηρίζει την ομαδική εργασία: ένας μαθητής μπορεί να έχει μια ενδιαφέρουσα γνώμη και να μην την υπερασπίζεται, επειδή φοβάται μήπως συναντήσει την αντίθεση των συμμαθητών του. (Έτσι, αργότερα, ένας έφηβος μπορεί να μην επιθυμεί να καπνίσει, να καταναλώσει οίγονπνευματώδη ή να κάνει χρήση άλλων ουσιών, αλλά να μην τολμά να υπερασπιστεί την άποψή του από φόβο μην τον κοροϊδέψουν οι φίλοι του).

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Σας συμβαίνει να συναντήσετε στην τάξη μια παρόμοια κατάσταση; Ποιος μπορεί να δώσει ένα παράδειγμα;
- Ποιο είναι το δυσκολότερο πράγμα στην ομαδική εργασία;
- Ψάξτε για παραδείγματα καταστάσεων που έχουν σχέση μ' αυτό που κάναμε (Π.χ. οργάνωση μιας ποδοσφαιρικής ομάδας, κ.λπ.).
- Πιστεύετε ότι οι ενήλικοι καταφέρνουν πάντα να συνεννοούνται; Παραδείγματα.
- Και οι χώρες; Συμφωνούν πάντα μεταξύ τους;

Οι δάσκαλοι, που το κρίνουν χρήσιμο, μπορούν να εισαγάγουν εδώ πιο ειδικές ερωτήσεις που να αφορούν την εκπαίδευση και τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών.

Συναισθηματική σύγκρουση

Εισαγωγή

Με το παιχνίδι «Οι φόβοι» (και τις δραστηριότητες που το συνοδεύουν) στο πρώτο μέρος, το παιδί έφτασε να συνειδητοποιήσει την ύπαρξη ενός συναισθήματος (του φόβου) και τα προβλήματα που μπορεί να προκαλέσει.

Με ερωτήσεις και συζητήσεις το παιδί οδηγήθηκε στο να μιλήσει γι' αυτό το συναίσθημα, να το αναγνωρίσει (άρα στο να το κατηγοριοποιήσει και να το επαναφέρει στο χώρο του «φυσιολογικού», δηλαδή να το αποδραματοποιήσει).

Ένα καινούριο παιχνίδι θα επιτρέψει να εφαρμόσουμε και σε άλλα συναισθήματα (ντροπαλότητα, θλίψη, θυμό κ.λπ.) τα μέσα που χρησιμοποιήσαμε για να αποδραματοποιήσουμε το «φόβο». Το παιχνίδι αυτό στοχεύει στο να αναπτύξει και κυρίως να τελειοποιήσει τα μέσα επίλυσης των συναισθηματικών συγκρούσεων. Τέτοια μέσα είναι η αναγνώριση και η αποδοχή, που οδηγούν στο χώρο του «φυσιολογικού» και στην αποδραματοποίηση.

Σπίτι - έκπληξη

Στόχος: να κάνουμε το παιδί να συνειδητοποιήσει συναισθήματα όπως ο φόβος, η ζήλια, ο φθόνος και ν' αναζητήσει τρόπους για να ξεπεράσει τις συγκρούσεις που προκαλούν.

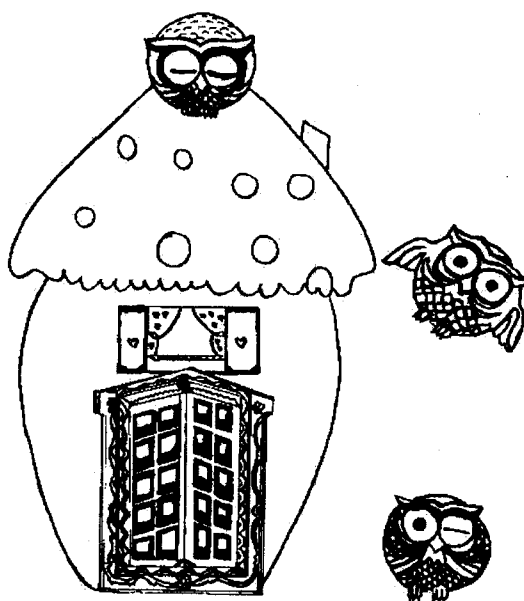
Χρόνος

Ένα ή δύο μαθήματα

Υλικό

- Φύλλα «Σπίτι-έκπληξη» σε φωτοτυπίες (βλ. Σελ. 81), (ένα φύλλο για κάθε ομάδα)
- Φύλλα με πρόσωπα σε φωτοτυπίες (βλ. Σελ. 83, 85, 87)
- Φύλλα Νο. 1,2,3,4 σε φωτοτυπίες (βλ. Σελ. 89, 91, 93, 95)

Φύλλο Εργασίας «Σπίτι-έκπληξη»

Προετοιμασία

- Ανοίγουμε τις πόρτες των «Σπιτιών-έκπληξη» μ' ένα μυτερό μαχαίρι.
- Κολλάμε τα φύλλα με τα πρόσωπα πίσω από τα έξι «Σπίτια-έκπληξη», φροντίζοντας τα φύλλα να φαίνονται πίσω από την πόρτα.
- Ξανακλείνουμε τις πόρτες των «Σπιτιών-έκπληξη».
- Ετοιμάζουμε ενδεχομένως διαφάνειες με τα φύλλα Νο. 1,2,3,4.

Φυλλάδιο Νο 1: «Αγόρι
με σταυρωμένα τα χέρια
και τα πόδια»

Φυλλάδιο Νο 2

Φυλλάδιο Νο 3

Φυλλάδιο Νο 4

I) Εισαγωγή στο θέμα με μια εικόνα

A. Παρουσίαση των δραστηριοτήτων (παράδειγμα)

Παρουσιάζουμε το φύλλο (ή τη διαφάνεια) Νο.1 «Αγόρι με σταυρωμένα χέρια και πόδια».

- Το αγόρι αυτό βιώνει ένα συναίσθημα. Τι βλέπουμε στην εικόνα; (Αναγνώριση του συναισθήματος)
- Τι μπορεί να του συνέβη για να έχει αυτή τη στάση; (Οι μαθητές προτείνουν τις ιδέες τους).

Σαν παράδειγμα, μπορούν κάποιοι εθελοντές να παίξουν για το σύνολο της τάξης την ιστορία. (Δημιουργούν κατά κάποιο τρόπο ένα μικρό θεατρικό έργο).

B. Σχηματισμός των ομάδων και παρουσίαση των δραστηριοτήτων

Σχηματίζουμε ομάδες τριών ή τεσσάρων παιδιών. Μοιράζουμε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο «Σπίτι-έκπληξη». Φροντίζουμε έτσι ώστε δύο ομάδες τουλάχιστον να πάρουν το ίδιο φύλλο. Σε κάθε φύλλο εμφανίζεται ένα «σπίτι-μανιτάρι» του οποίου η πόρτα είναι κλειστή. Πίσω από αυτή την πόρτα, βρίσκονται πρόσωπα σε μια δεδομένη κατάσταση. Βιώνουν ένα συναίσθημα, μια συγκίνηση. (π.χ. φόβο, πλήξη, φθόνο, θυμό, ζήλια, θλίψη, αμηχανία, κ.λπ.). Το συναίσθημα αυτό είναι αποτυπωμένο γραφικά στο σχέδιο. (π.χ. κατεβασμένο στόμα ή μάτια, στρογγυλοποιημένα μάτια, δάκρυα, χαμόγελο, κ.λπ.).

Γ. Ομαδική εργασία

1. **Αναγνώριση του συναισθήματος:** κάθε ομάδα πραγματοποιεί, με αφορμή τη σκηνή του δικού της «Σπιτιού-έκπληξη», ένα παρόμοιο διάβημα, αναρωτιέται δηλαδή τι κάνουν τα πρόσωπα που εμφανίζονται στις εικόνες και κυρίως ποια είναι τα συναισθήματά τους. Είναι απόλυτα προφανές ότι δεν υπάρχει σωστό και λάθος συναίσθημα: όλες οι προτεινόμενες ερμηνείες είναι δεκτές, αν βασίζονται σε μια σωστή επιχειρηματολογία. Οι μαθητές, που έχουν γίνει προσεκτικοί στα σημάδια που εκφράζουν ένα συναίσθημα, καλούνται να αναρωτηθούν σχετικά με το τι βιώνει το εικονιζόμενο πρόσωπο και να προσπαθήσουν να το καταλάβουν. Η δραστηριότητα αυτή έχει σαν στόχο να αναπτύξει την ικανότητα να μπαίνει κανείς στη θέση του άλλου· τρόπος χρήσιμος για να υπερνικήσει το παιδί τις συγκρούσεις.
2. **Δημιουργία ενός μικρού θεατρικού έργου:** στη συνέχεια, κάθε ομάδα φαντάζεται το ιστορικό της σκηνής του δικού της «Σπιτιού-έκπληξη», δηλαδή τις περιστάσεις, τα γεγονότα που μπορεί να προκάλεσαν αυτή την κατάσταση - και επομένως το εικονιζόμενο συναίσθημα. Στη συνέχεια αυτή η ιστορία θα παιχτεί με τη μορφή μικρού θεατρικού έργου. (απάντηση στην ερώτηση: «Τι μπορεί να συνέβη προηγουμένως»)

II) Συνειδητοποίηση μέσα από μια εικόνα-«ερέθισμα»

Ο δάσκαλος παρουσιάζει (ή προβάλλει) την εικόνα - «ερέθισμα» μεγενθυμένη (φύλλα ή ενδεχομένως διαφάνειες Νο.2,3 και 4).

Κάθε ομάδα ερμηνεύει το θεατρικό της μπροστά στην τάξη. Μετά από κάθε σκετς, οι θεατές λένε ποιο συναίσθημα παρουσιάστηκε.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Νιώσατε τα ίδια συναισθήματα γι' αυτή την εικόνα;
- Εσείς θα είχατε παίξει μια παρόμοια σκηνή;

Στους ηθοποιούς:

- Ξέρετε πως ονομάζεται το συναίσθημα που παίξατε;
- Πως δημιουργήσατε την ιστορία σας; Πάνω σε ποιες βάσεις; (Π.χ. ένα βίωμα, ένα βιβλίο, κ.λπ.);
- Μήπως άλλοι μαθητές έχουν βιώσει μια παρόμοια κατάσταση ή συναίσθημα;
- Ποιο τέλος φαντάζεται το σύνολο της τάξης για την ιστορία που παίχτηκε; (Αναζήτηση διαφορετικών πιθανών λύσεων για το πρόβλημα).
- Παίξτε το τέλος των προτεινόμενων ιστοριών.

III) Διεύρυνση: επαναφορά στο χώρο του «φυσιολογικού» και αποδραματοποίηση

- Όταν έχουν περάσει όλες οι ομάδες, υπενθυμίστε ποια συναισθήματα παρουσιάστηκαν.
- Ρωτήστε εάν οι μαθητές γνωρίζουν άλλα συναισθήματα.
- Φτιάξτε έναν κατάλογο όλων των συναισθημάτων, όλων των συγκινήσεων, που βιώνουν. (π.χ. χαρά, φόβο, αδικία, πλήξη, οίκτο, κ.λπ.).
- Κάντε μια μικρή εισαγωγή κι ένα ολιγόλογο σχόλιο για καθένα από τα δυσάρεστα συναισθήματα που αναφέρθηκαν.
- Επιλέξτε τρεις ή τέσσερις περιπτώσεις σύγκρουσης και προσπαθήστε να βρείτε λύσεις.
- Κάντε τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι νιώθουμε πάντοτε συναισθήματα και ότι όλοι οι άνθρωποι, χωρίς εξαίρεση, νιώθουν σε ορισμένες στιγμές «δυσάρεστα» ή «αρνητικά» συναισθήματα.
- Κάντε τους να συνειδητοποιήσουν ότι είναι μάταιο να προσπαθούν να ξεφύγουν από αυτές τις συγκρούσεις (π.χ. κάνοντας χρήση ουσιών).
- Δώστε τους να καταλάβουν ότι ένα μέρος της λύσης βρίσκεται στην ανακάλυψη της πραγματικής αιτίας ενός συναισθήματος που μας δημιουργεί πρόβλημα.

Σύγκρουση αντιλήψεων

Εισαγωγή

Με το παιχνίδι «Υπάρχει πάνω στο τραπέζι», που παρουσιάστηκε στο πρώτο μέρος, και τις δραστηριότητες που το συνόδευαν - το παιδί έφτασε να συνειδητοποιήσει:

- τις διαφορετικές συνιστώσες και τις πιθανές αντιλήψεις της ίδιας πραγματικότητας,
- την υποκειμενικότητα των αντιλήψεων και των κρίσεων, των αξιών και επιλογών,
- την αναξιπιστία της μνήμης,
- τη σχετικότητα της μαρτυρίας,
- την ανάγκη να σεβόμαστε τη γνώμη του άλλου.

Για να ξεπεράσει αυτές τις συγκρουσιακές διαφορές, το παιδί οδηγήθηκε στο να ανακαλύψει, χάρη στις ερωτήσεις του δασκάλου, ότι:

- κάθε πληροφορία αξίζει μια κριτική ματιά και θα έπρεπε να προκαλεί μια προσωπική αντι-πληροφορία.
- ότι κάθε αντίληψη μπορεί να αμφισβητηθεί και να αντιπαρατεθεί σε μια διαφορετική όψη της ίδιας πραγματικότητας.

Ένα καινούριο παιχνίδι θα βοηθήσει να επαναλάβουμε, να τελειοποιήσουμε, αυτή τη συνειδητοποίηση και να αφομοιώσουμε την αμφισβήτηση του εαυτού μας, το κριτικό πνεύμα και την κριτική εξέταση των πληροφοριών, ως μέσα επίλυσης των συγκρούσεων.

Αναζητώντας τη Δανάη

Στόχος: συνειδητοποίηση του ρόλου της υποκειμενικότητας, ορισμένων αντιλήψεων, κρίσεων και πεποιθήσεων σε διαφορετικές καταστάσεις.

Χρόνος

Δύο μαθήματα

Υλικό

- Φύλλο «Σβησμένο αυτοκίνητο» (σελ. 97) σε φωτοτυπίες (μία για κάθε ομάδα).
- Φύλλο, που θα κρεμαστεί στον πίνακα, «Το αυτοκίνητο πάνω στο νερό» (σελ. 99) σε φωτοτυπίες.*
- Φύλλο «Σχέδιο-μήνυμα της Δανάης ολοκληρωμένο» (σελ. 101) σε φωτοτυπίες.*
- Φύλλο «Αυτοκίνητο δίχως ρόδες» (σελ. 103) σε φωτοτυπίες.*

*Ο δάσκαλος θα μπορούσε να αναπαράγει σε διαφάνεια τα τρία αυτά φύλλα εργασίας.

Ι) Εισαγωγή στο θέμα μέσα από το παιχνίδι, το σχέδιο, την έρευνα

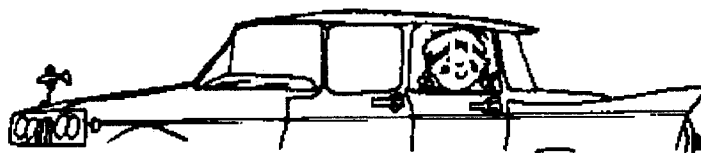
Α. Ανάγνωση της ιστορίας

Ο δάσκαλος θα διαβάσει σε όλη την τάξη, και δύο φορές αν είναι δυνατόν, την ιστορία της εξαφάνισης της Δανάης.

Η Δανάη εξαφανίστηκε.

«Η Δανάη εξαφανίστηκε. Όλη η τάξη είναι σε αναβρασμό. Τι να κάνουν για να την ξαναβρούν; Σήμερα ένα καινούριο γεγονός θα μπορούσε να διευκολύνει τις αναζητήσεις: η Δανάη κατάφερε να βάλει μέσα σ' ένα μπουκάλι ένα μήνυμα που λέει που βρίσκεται. Πέταξε το μπουκάλι μέσα στη λίμνη. Δυστυχώς τη στιγμή που το μπουκάλι βρέθηκε στα δίχτυα του μπαμπά του Τάκη, μπήκε μέσα λίγο νερό και το σχέδιο σβήστηκε σε μερικά σημεία. Για να βρούμε επομένως το μέρος όπου είναι κρυμμένη η Δανάη, πρέπει οπωσδήποτε να ανασυνθέσουμε το σχέδιό της».

Φύλλο Εργασίας «Σβησμένο αυτοκίνητο»

B. Σχηματισμός των ομάδων και δραστηριότητες.

Σχηματίστε ομάδες των δύο μαθητών. Μοιράστε στην καθεμία ένα αντίγραφο του μισοσβησμένου σχεδίου της Δανάης (φύλλο εργασίας «Σβησμένο αυτοκίνητο»). Κάθε ομάδα πρέπει να προσπαθήσει να προσδιορίσει που βρίσκεται η Δανάη και να αναπαράγει το σχέδιό της με μαύρο μολύβι. Διευκρινίστε ότι το πρόσωπο μέσα στο αυτοκίνητο είναι η Δανάη. Πριν αρχίσει αυτή η δραστηριότητα, υπενθυμίστε στους μαθητές τα διάφορα δεδομένα της αφήγησης.

II) Συνειδητοποίηση: καλύτερη κατανόηση της πραγματικότητας.

A. Πριν από τη σύγκριση με την αρχική πραγματικότητα.

Συγκρίνετε τα διάφορα σχέδια μεταξύ τους, συζητήστε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Τα σχέδια είναι όλα τα ίδια; Είναι όλα διαφορετικά;
- Ποιες είναι οι ομοιότητες; Ποιες είναι οι διαφορές;
- Γιατί αυτές οι ομοιότητες; Γιατί αυτές οι διαφορές;
- Ποιος πιστεύει ότι έχει φτιάξει ένα σχέδιο πολύ κοντά σ' αυτό της Δανάης;
- Ποιος πιστεύει ότι έχει φτιάξει ακριβώς το ίδιο σχέδιο;
- Θα ήταν δυνατό να φτιάξει κανείς ακριβώς το ίδιο σχέδιο;
- Τι θα χρειαζόταν για να μπορέσουν οι μαθητές να ανασυγκροτήσουν με ακρίβεια το σχέδιο της Δανάης; Ποιες είναι οι πληροφορίες που διαθέτετε;
- Αν προστεθούν πληροφορίες, θα μπορούσατε να κάνετε το ίδιο σχέδιο; Να πλησιάσετε το σχέδιο της Δανάης;

B. Εισαγωγή ενός σχεδίου με συμπληρωματικές ενδείξεις.

Παρουσιάστε (ή προβάλτε) το φύλλο (ή τη διαφάνεια) «Το αυτοκίνητο πάνω στο νερό». Σ' αυτό το δεύτερο σχέδιο εμφανίζονται καινούριες ενδείξεις: η Δανάη βρίσκεται σ' ένα αυτοκίνητο πάνω από το νερό. Αυτές οι ενδείξεις ωστόσο δεν είναι ακόμη επαρκείς για να εντοπίσουμε τη Δανάη και να τη βρούμε ή για να αναπαράγουμε το σχέδιο-μήνυμά της χωρίς λάθος.

Όλοι οι μαθητές ή οι ομάδες των μαθητών σκέφτονται πώς θα ολοκλήρωναν το σχέδιο. Για να επαληθεύσουν τις ιδέες τους, πραγματοποιούν μια έρευνα και συλλέγουν πληροφορίες από το δάσκαλο-μάρτυρα. Ο μάρτυρας αυτός δυστυχώς δεν μπορεί να απαντήσει παρά με ένα «ναι» ή ένα «όχι». Οι μαθητές λοιπόν πρέπει να θέτουν κατάλληλες ερωτήσεις, που θα τους επιτρέψουν ν' ανακαλύψουν την κρυψώνα της Δανάης.

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει με τρεις διαφορετικούς τρόπους:

1ος τρόπος: Κάθε ομάδα θέτει ερωτήσεις. Όσο παίρνει θετικές απαντήσεις, συνεχίζει. Ένας μαθητής από την ομάδα προσθέτει στο σχέδιο το /ή τα «βέβαια» στοιχεία (πάνω στο διαφανειοσκόπιο).

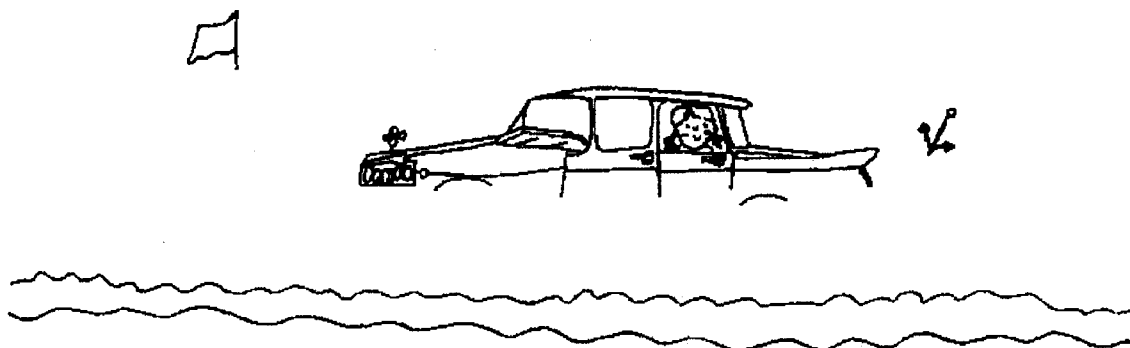

2ος τρόπος: Κάθε ομάδα συνεχίζει να θέτει ερωτήσεις όσο παίρνει θετικές απαντήσεις. Όταν η απάντηση είναι «όχι» περνάμε στην επόμενη ομάδα. Όταν έχουν περάσει όλες οι ομάδες, η τάξη επιλέγει έναν εκπρόσωπο και του αναθέτει σύμφωνα μ' αυτές τις ενδείξεις να ολοκληρώσει το σχέδιο πάνω στο διαφανειοσκόπιο.

3ος τρόπος: Αν ο δάσκαλος δε διαθέτει διαφανειοσκόπιο, μπορεί να χρησιμοποιήσει το φύλλο «*Το αυτοκίνητο πάνω στο νερό*» κρεμασμένο στον πίνακα. Όπως και στον δεύτερο τρόπο, κάθε ομάδα θέτει ερωτήσεις όσο λαμβάνει θετικές απαντήσεις, μόλις πάρε μια αρνητική απάντηση δίνει τη θέση της στην επόμενη ομάδα.

Παρατήρηση: Οι μαθητές πολύ συχνά δυσκολεύονται να διατυπώσουν τις ερωτήσεις. Εδώ είναι υποχρεωμένοι να το κάνουν, εφόσον ο δάσκαλος δεν μπορεί ν' απαντήσει παρά με «ναι» ή με «όχι». Άρα έχουμε μια θαυμάσια άσκηση ελληνικών. Επιπλέον μαθαίνουν να περιμένουν τη σειρά τους, ν' ακούν τους συμμαθητές τους, πράγμα που δεν είναι ευνόητο για κανέναν και είναι ιδιαίτερα δύσκολο για μικρούς μαθητές, που είναι ακόμη πολύ επικεντρωμένοι στον εαυτό τους.

Φύλλο εργασίας: «*Το αυτοκίνητο πάνω στο νερό*»

Γ. Αντιπαραβολή της εικόνας που φαντάστηκαν τα παιδιά και της πραγματικής.

Ο δάσκαλος δείχνει (ή προβάλλει) το «Σχέδιο-μήνυμα της Δανάης ολοκληρωμένο» και ξεκινάει μια συζήτηση.

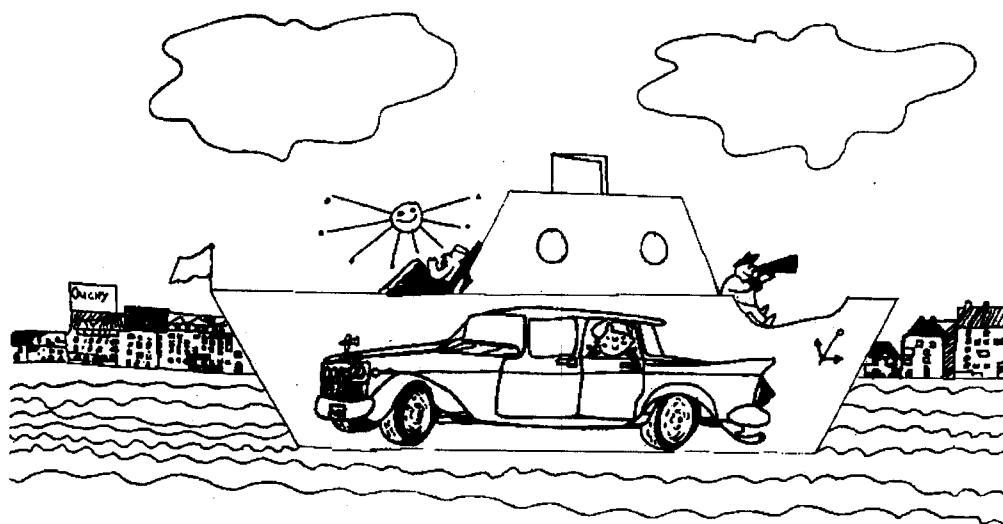
Στη διάρκεια αυτής της συζήτησης θα πρέπει να οδηγήσουμε το μαθητή να σκεφτεί τη μέθοδο που ακολουθήθηκε, συγκρίνοντας τα σχέδια «Σβησμένο αυτοκίνητο» με το «Σχέδιο-μήνυμα της Δανάης ολοκληρωμένο».

Συνειδητοποιούμε ότι οι αρχικές πληροφορίες ήταν προφανώς ανεπαρκείς. Το δεύτερο φύλλο «*Το αυτοκίνητο πάνω στο νερό*» περιείχε περισσότερες πληροφορίες, αλλά πάλι δεν επέτρεπε να ανασυνθέσουμε ολοκληρωμένο το σχέδιο-μήνυμα. Με τη βοήθεια ερωτήσεων, που αφορούν τα σχέδια που παρουσιάστηκαν, οι μαθητές καταφέρνουν να αποσαφηνίσουν το πρόβλημα και ίσως να ανακαλύψουν πού κρυβόταν η Δανάη.

Ο δάσκαλος μπορεί τώρα ν' αφηγηθεί μια ιστορία (ή να βάλει κάποιον να διηγηθεί μια ιστορία) που να δικαιολογεί την παρουσία του αυτοκινήτου στο καράβι.

Φύλλο εργασίας: «Σχέδιο-μήνυμα της Δανάης ολοκληρωμένο»

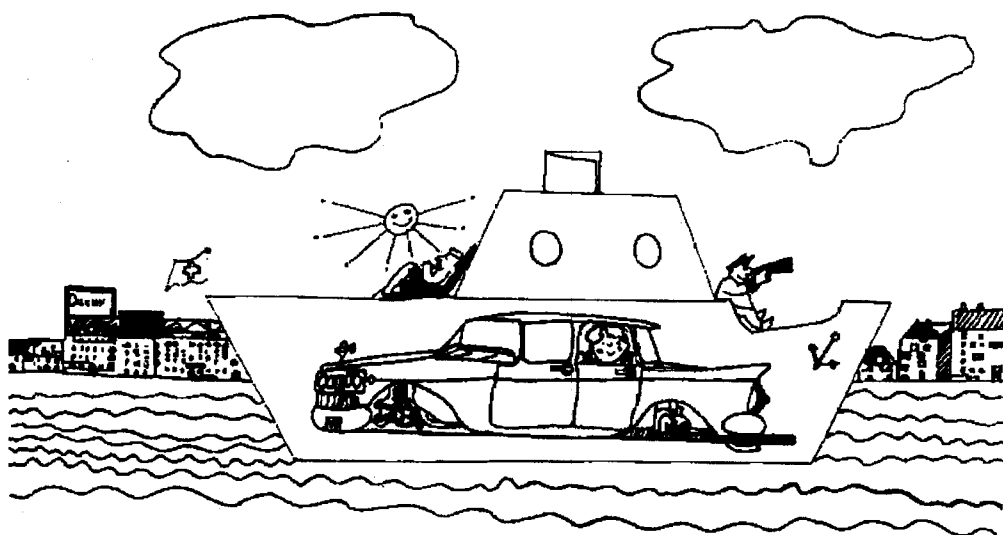
III) Διεύρυνση: πληροφορία και υποκειμενικότητα.

Α. Συνειδητοποιούμε ότι, πριν να σχηματίσουμε μια γνώμη πάνω σ' ένα δεδομένο θέμα, είναι σημαντικό να συλλέξουμε μόνοι μας όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες και να μην αρκεστούμε στην πρώτη εξήγηση που μας προσφέρεται.

Έτσι το μήνυμα της Δανάης ήταν περίεργο, αλλά θα μπορούσαμε να έχουμε ένα άλλο σχέδιο εξίσου παράξενο.

Παρουσίαση (ή προβολή) του φύλλου (ή της διαφάνειας) «Αυτοκίνητο δίχως ρόδες».

Φύλλο εργασίας: «Αυτοκίνητο δίχως ρόδες»

Προτάσεις για ερωτήσεις:

- Ποια είναι τα στοιχεία, ποια είναι η μέθοδος, που σας επέτρεψαν ν' ανακαλύψετε πού βρισκόταν η Δανάη; (Παρατηρήσεις, ερωτήσεις = έρευνα)
- Αυτές οι μέθοδοι σας φαίνονται γνωστές; Σας θυμίζουν κάτι; (Αστυνομική ή δημοσιογραφική έρευνα).
- Στη ζωή σας, αισθάνεστε συχνά την ανάγκη να πληροφορηθείτε; Σε ποιες περιστάσεις;
- Ποια είναι τα μέσα πληροφόρησης που διαθέτετε; Η πληροφόρηση είναι αντικειμενική; Πώς μπορούμε να έχουμε μια κάποια εγγύηση αντικειμενικότητας;

Β. Συνειδητοποιούμε ότι όλες οι αντιλήψεις και οι ερμηνείες είναι υποκειμενικές.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Αφηγηθήτε μόνο την αρχή της ιστορίας. Αφήστε τους μαθητές να την τελειώσουν. Ερωτήσεις: Υπάρχει ένα μόνο πιθανό τέλος; Γιατί; Υπάρχει ένα τέλος πιο σωστό από ένα άλλο; Γιατί;
- Διαλέξτε έναν ηθοποιό από μια τηλεοπτική σειρά ή ένα χαρακτήρα από ένα βιβλίο, ο οποίος να αρέσει σε ορισμένους μαθητές και σε άλλους όχι. Ζητήστε από την κάθε πλευρά να εξηγήσει αντίστοιχα γιατί της αρέσει ο συγκεκριμένος χαρακτήρας ή γιατί όχι. Καταστήστε σαφές ότι δεν έχει η μια ομάδα δίκιο και η άλλη άδικο, εφόσον δεν πρόκειται για κάτι σωστό ή λάθος αλλά για ένα συναίσθημα. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει μ' ένα χρώμα, για παράδειγμα: σε ποιον αρέσει το κίτρινο, σε ποιον αρέσει το μπλε, σε ποιον δεν αρέσει, γιατί, ποιος έχει δίκιο, κ.λπ.
- Ζητήστε από τους μαθητές να βρουν μόνοι τους παραδείγματα κρίσεων, που μπορούν να αμφισβητηθούν. (Υποδείξτε ενδεχομένως παραδείγματα που έχουν να κάνουν με το ζήτημα των εξουσιών.)

Φύλλα εργασίας για να φωτοτυπηθούν

	Σελίδα
Διαπροσωπική σύγκρουση	
Γράμματα που θα κοπούν (2 φύλλα)	73/75
«Φύλλο με μικρά τετράγωνα» (2 φύλλα)	77/79
Συναισθηματική σύγκρουση	
Φύλλο: «Σπίτι-έκπληξη»	81
3 φύλλα με πρόσωπα που εκφράζουν διαφορετικά συναισθήματα	83/85/87
Φυλλάδια Νο. 1,2,3,4	89/91/93/95
Σύγκρουση αντιλήψεων	
Φύλλο: «Σβησμένο αυτοκίνητο»	97
Φύλλο που κρεμιέται στον πίνακα: «Το αυτοκίνητο πάνω στο νερό»	99
Φύλλο: «Σχέδιο-μήνυμα της Δανάης ολοκληρωμένο»	101
Φύλλο: «Αυτοκίνητο δίχως ρόδες»	103

A	A	T	E	Σ	I	N
A	H	E	E	H	P	K
A	E	H	Λ	P	I	Π
A	Δ	Γ	E	M	I	Λ
A	B	Γ	E	O	Π	Z

Α	Κ	Π	Ρ	Ο	Τ	Σ
Μ	Μ	Ν	Ω	Σ	Τ	Τ
Ο	Β	Γ	Ε	Λ	Η	Ρ
Ο	Ζ	Θ	Σ	Α	Υ	Δ
Ο	Ρ	Ξ	Π	Χ	Ω	Η

